



İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

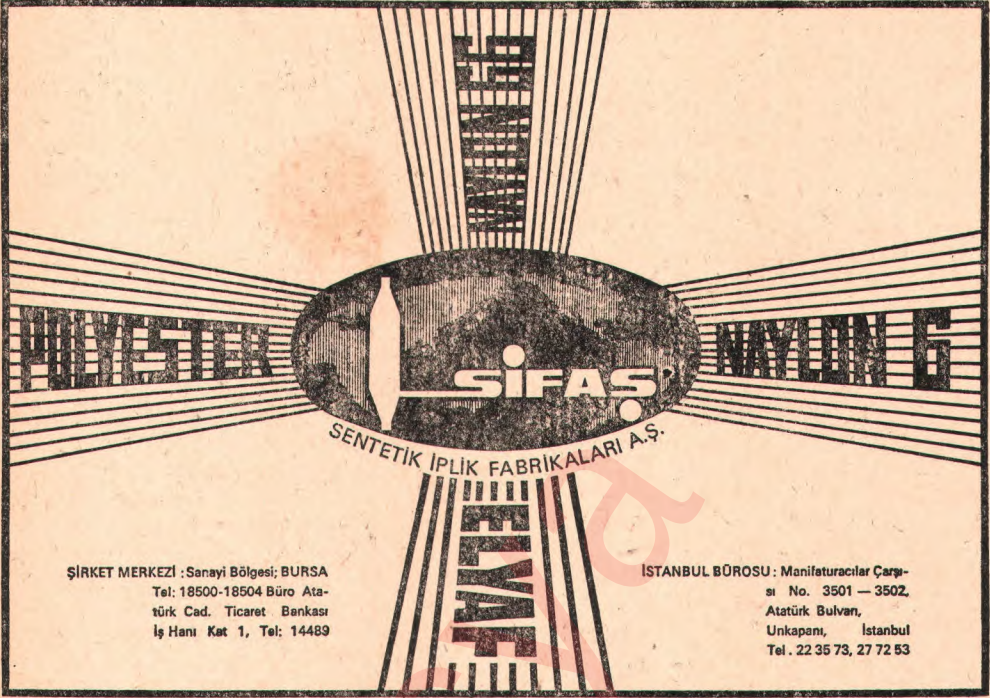
İKTİSAT DERGİSİ

ARALIK 1974

SAYI 126

CİLT : 21

500 KURUŞ



SIFAS
SENTETİK İPLİK FABRİKALARI A.Ş.

ŞİRKET MERKEZİ : Sanayi Bölgesi; BURSA
Tel: 18500-18504 Büro Ata-
türk Cad. Ticaret Bankası
İş Hanı Kat 1, Tel: 14489

İSTANBUL BÜROSU : Manifaturacılar Çarşı-
sı No. 3501 — 3502,
Atatürk Bulvarı,
Unkapanı, İstanbul
Tel. 22 35 73, 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi so-
rumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade
edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi		1250.— TL.
İç sahife		1000.— TL.
Arka kapak içi		1250.— TL.
Arka kapak		1500.— TL.



**I. Ü.
İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI
CEMİYETİ**

Özel — Aylık

Haber Bülteni

BEYOĞLU TÜNEL GALİPDEDE CADDESİ NO. 48/1 İSTABUL

Tel. : 44 04 36 — 44 48 63 — 49 89 03

İktisat Dergisi (Ekim, Kasım, Aralık 1974) Ekidir parayla satılmaz

Sevgili İktisatçılar!

Seçim öncesi hazırladığımız raporun içinde yeralan hususları sırasıyla gerçekleştirerek Oylarınıza layık olmaya çalışıyoruz. Bu arada bize zevkle çalışma enerjisi verecek «önerilerinizi de her zaman ki gibi bekliyoruz.

Basınla, TRT ve Televizyonla kurulan ilişki kuvvetlenirken Fakültemiz yöneticileri ve öğretim kadrolarıyla sıkı işbirliğimiz en iyi şekilde devam ediyor.

Fakültemizden haberler :

Prof. Dr. Esat ÇAM yeniden İktisat Fakültesi dekanı oldu. Yapılan seçim sonucu Prof. Dr. Nusret EKİN Dekan vekilliğini almıştır. Yönetim kuluna ise : Prof. Dr. Lütfi Güçer, Prof. Dr. Emin Altan, Prof. Dr. Nuri Karacan, Prof. Dr. Sabahattin Zaim, Doç. Dr. Erol Manisalı, Doç. Dr. İzzettin Önder seçilmişlerdir.

Bu arada Dr. Akın İlkin'in Profesörlüğe, Dr. Işıl Akbaygil (ERSAN) ile Dr. Doğan Kargül'ün Doçentliğe yükseldiklerini öğrenmiş bulunuyoruz. Candan kutlarız.

Fakültemizin II No.lu dersane Anfisine çok değerli hocamız Sayın Ord. Prof. Dr. Ömer Celâl Sarç'ın adı verilmiştir.

Değerli hocamız Prof. Dr. Halûk Cillov Ticaret Bakanı oldu.

CAMİAMIZDAN HABERLER :

✱ Ordu yardımlaşma kurumu Muhasebe Müdür mavini Ahmet Cevat Şükür-oğlu (SUNER) nun OYAK yatırım ve Holding A. Ş Muhasebe ve Mali İşler Müdürlüğüne getirilmiştir.

✱ Türkiye Halk Bankası Karaköy Şubesi Müdürlüğün de uzun yıllar görev yapmış bulunan değerli mezunumuz C. Kemal KAYNAK bu görevden ayrılarak İstanbul Bankası Merkez Şubesi Müdürü olarak 14. Kasım. 1974 tarihinden itibaren yeniden Bankacılığa dönmüştür. Değerli kardeşimizin başarılarını burada da devam ettireceğine inanıyoruz.

✱ Halen Canada'nın 235 BAY t. Apt. 607 Ottawa Ontario KIR 5Z2 adresinde bulunan Mehmet Ali Süiutaş kardeşimizin bütün mezunlara selâmı var. Kurban Bayramınızı ve Yeni Yılıınızı candan tebrik ediyor.

✱ Yönetim Kurulu eski üyelerimizden ve halen ÇBS boya sanayi'nin kıymetli elemanlarından Sabahattin İnce oğullarının bir oğlu olmuştur. Yavruya uzun ömür ve mutluluk diler genç anne ve babayı candan kutlarız.

✱ Yönetim kurulu üyelerinizden Muammer Başoğlu Sayın Vesile Baş ile nişanlanmıştır. 16. Ocak. 1975 perşembe günü saat 16.15 de Beyoğlu evlendirme Dairesinde yapılacak nikâhla hayatlarını birleştiricelerini haber aldığımız kardeşlerimizi şimdiden kutlarız.

✱ Genç mezunlarımızdan halen İstanbul Sanayi Odasında çalışmakta olan Erol Şengel kardeşimizin Muhasebe şubesi büro şefliğine terfi ettiğini memnuniyetle camiamıza duyurur, başarılar dileriz.

✱ Atalar müessesesinde muhasebe müdürü olarak görev yapan Sabit Eren kardeşimiz nişanlı bulunduğu sayın Nurcan Donan ile 5. Aralık. 1974 günü fatih evlendirme dairesinde yapılan nikâh töreniyle hayatlarını birleştirmiştir. Genç evlileri candan kutlar, mutluluklar dileriz.

✱ Cemiyet Divan üyeniz Ali Dinççağ biricik kızı Lâle'yi genç ekonomistlerden Ali Rıza Yürükoğlu ile evlendirmiştir. Mutluluklar dileriz.

✱ Nemin Özer ile Behzat Kayaol'da 27. Ekim. 1974 pazar günü Bakırköy Burç düğün salonunda yapılan töreni müteakip hayatlarını birleştirmişlerdir. Gençleri kutlar mutluluklar dileriz.

✱ Anadolu Bankasında ki mezun kardeşlerimizin başarıları Erol Okuyan Krediler Müdürü; Ercan Uysal soy krediler II nci Müdürü; Berkcan Ürey Personel Müdürü; Orhan Ergenekon Şubeler ve Organizasyon Müdürü oldu. Kardeşlerimizi candan kutlar başarılarının devamını dileriz.

✱ İzmirden sevindirici bir haber : Süleyman Yüksel bildiriyor! (Mobilgaz P.K. 214 — İZMİR)
Kıymetli mezunlarımızdan İzmir - Tarih zeytin yağı birliği müdür muavini Şerafettin Aybar Müdürlüğe terfi etmiştir. Kardeşimizi candan kutlar, başarılarının devamını dileriz.

✱ MARTAŞ firmasından ayrılan İLHAN AŞKIN Bursada MASİT Maden Suları İşletme ve Ticaret A.Ş. (KINIK Maden suyu — Sodası) Tuzpazarı Pehlivanoglu İş Hanı No. 15 — Bursa firmasında göreve başlamıştır.

✱ İhsan DAİ; Güneş Rheinstahl yürüyen merdiven fabrikasından sonra Gaziantep'te Güneş Sanayi ve Ticaret Koll. Şti. HIM YEM fabrikasını kurdu. Kutlar başarılar dileriz.

Ankara Şubemizde Yönetim kurulu seçimi yapıldı.

Orhan Buldaç ekibinden Zeki Albayrak ekibi Ankara'da yönetimi bir yıl süreyle devraldı. Zeki Albayrak'ın başkanlığında ki yönetim kurulunda Fahrettin Tunçöz, İmren Aykut, Ergun Okan ve geçen devreden Kenan Güler var. Denetim kadrosunda ise Oktay Emed, Muharrem Taşçoğlu ve Ercan Akbaş gibi isimler var. Şubenin Genel Merkez Temsilcisi olarak ise Orhan Buldaç seçilmişlerdir. Kardeşlerimizi candan kutlar, camiamız için başarılı çalışmalarını bekliyoruz.

9 - 14 Aralık 1974 tarihleri arasında düzenlediğiniz I nci İKTİSATÇILAR Haftasını kutladık.

Her bakımdan başarılı geçen haftamızın önümüzde ki yıllarda da devam etmesi büyük amacımız!... Haftamıza Adana şubemiz Prof. Dr. Yüksek Ülken tarafından verilen bir konferansla katılmıştır. Trabzonda bulunan İktisatçı kardeşlerimiz'de 14. Aralık. 1974 Cumartesi günü Ticaret ve Sanayi Odası Salonunda Karadeniz Teknik Üniversitesi Asistanlarından İktisatçı Dr. Hasan Özyurt tarafından «Türkiyenin Kalkınma Yolu» konuları bir konferansla haftamıza katılmışlardır. Bu arada yaz aylarında ara verilen aylık yemekli toplantılarını canlandırmak ve 14. Aralıkı kutlamak amacıyla o gece Petrol Ofisi Bölge Müdürlüğü lokalinde birlikte yemek yiyerek fakülte anılarını anlatmışlar hoşça vakit geçirmişlerdir. Bu arada Petrol Ofis Bölge Müdürü Yardımcısı olarak bilinen Şerif Canpolat kardeşimizin Trabzon bölge müdürlüğüne atanması haberi ayrı bir memnuniyet yaratmıştır. Değerli mezunumuzu candan kutlarız.

Sevgili İktisatçılar!

Aşağı da sunduğumuz I. İktisatçılar Haftası Programını aynen sizlere yakışacak şekilde gerçekleştirdiğimiz için ayrıca mutluyuz. Haftayı izliyemeyen kardeşlerimize yakında, konuşmalarını önerilerinden yararlanarak baştıracağımız broşür veya özel kitapla yardımcı olacak bilgiyi vermeye çalışıyoruz.

I. İKTİSATÇILAR HAFTASI PROGRAMI

9 ARALIK PAZARTESİ 1974

Saat: 10 Atatürk heykeline çelenk koyma
(İst. Üniversitesinde)

Saat: 10.30 (2. No.lu anfi)

Prof. Dr. Esat Çam
(Fakülte adına haftanın açılışı)
Nihat Batur
(Cemiyet adına haftanın açılışı)

Konferans
İKTİSATÇININ TOPLUMDAKİ YERİ
Prof. Dr. Erdoğan Alkin
Dr. Metin Çağlar

Saat: 15 İstanbul Ticaret Odası Konferans salonu

Konferans
1970 SONRASI TÜRKİYE'SİNDE
ENFLASYON
Prof. Dr. Yüksel Ülken
Genel Tartışma

Kokteyl

10 ARALIK SALI 1974

Saat: 13.30 Taksim Belediye Gazinosu

Tartışmalı Konferans
SANAYİLEŞMENİN NERESİNDEYİZ
Doç. Dr. Akın İkin
Erol Çevikçe
Halit Narin
Güngör Uras
Genel Tartışma

Çay

11 Aralık Çarşamba 1974

Saat: 13.30 Taksim Belediye Gazinosu

Tartışmalı Konferans
A. E. T. Karsısında Sanayimiz
Doç. Dr. Erol Manisalı
Kâmuran İnan
Aydın Köymen
Doç. Dr. Necati Mumcu
Genel Tartışma

Çay

12 ARALIK PERŞEMBE 1974

Saat: 13.30 Taksim Belediye Gazinosu

Panel

SANAYİMİZ ve SORUNLARI

Prof. Dr. Feridun Ergin
Prof. Dr. Gülten Kazgan
(Mazeretine binaen katılmadı.)
Prof. Dr. Mükerrrem Hiç
Ertuğrul Soysal
Feyyaz Berker
Genel Tartışma

Kokteyl

Saat: 21 Televizyonda Açık Oturum

TARIM - SANAYİ İLİŞKİSİ ve EKONOMİK KALKINMAMIZ

Mehmet Barlas
Prof. Dr. Gülten Kazgan
Prof. Dr. Mükerrrem Hiç
Prof. Dr. Erdoğan Alkin

13 ARALIK CUMA 1974

Saat: 16 Konferans

İst. Sanayi Odası Konferans Salonu
TÜRKİYEDE SANAYİLEŞME ve
İSTİHDAM SORUNLARI
Prof. Dr. Nusret Ekin
Tartışma

Kokteyl

14 ARALIK CUMARTESİ 1974

Saat: 20.30 - 03.00

GELENEKSEL İKTİSATÇILAR BALOSU

Taksim Belediye Gazinosu Salonları

Haftanın Kapanışı

Bu arada Haftamızın oluşmasında büyük katkılar bulunan : T. C. Ziraat Bankası, Akbank, AKSİGORTA, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul Sanayi Odası, ARSLAN Tuğla, AN-KA kablo sanayii, Türkiye Garanti Bankası, Hamamcioğlu Müesseseleri, Merbolin boyaları, Türkiye İş Bankası A. Ş. gibi başlıca kuruluşlarla tüm basın kuruluşlarına bir kere daha teşekkürü borç biliriz.

ÜZÜLDÜĞÜMÜZ HABERLER

✕ Arçelik A. Ş. Genel Müdür Muavinini Değerli Mezunumuz Ünal Çingir'in Pederi Vefat etmiştir. Yıllarca Milli Eğitim kadrosunda Müdür olarak görev yapmış bulunan merhuma tanrıdan rahmet kederli aile efradına başsağlığı dileriz.

✕ Çok değerli Hocamız Ord. Prof. Dr. Fahri Ziya Fındıkoğlu da hakkın rahmetine kavuştu. Uzun zamandan beri rahatsız bulunan hocamızın aramızdan ayrılışı camiamızda büyük zühtü yaratmıştır. yeri asla doldurulamayacak hocaların hocasına tanrıdan rahmet kederli ailesine ve talebelerine başsağlığı dileriz.

✕ Prof. Dr. Mehmet Oluç hocamızın da eşi bir trafik kazası sonucu hayata gözlerini yummuştur. Başta hocamız olmak üzere merhumenin geride bıraktığı kederli aile efradının yaslarını kalpten paylaşıyoruz. Allah rahmet eyleye.

✕ Sümerbank eski müfettişlerinden Komyanın Karaman ilçesinden 1955 yılı mezunu Özcan Özçelebi kardeşimizin ani vefatını büyük üzüntüyle öğrenmiş bulunuyoruz. Genç yaşta aramızdan ayrılan Özcan kardeşimizi rahmetle yad eder kederli aile efradına, dost ve arkadaşlarına baş sağlığı dileriz.

✕ Denizcilik Bankasının değerli elemanlarından 1955 yılı mezunumuz Aydın İZGİ'nde pederi Eski Urfa ve Hatay Valisi Avukat M. Celâl İZGİ vefat etmiştir. Başta değerli kardeşimiz AYDIN olmak üzere kederli İZGİ ailesine başsağlığı diler, acılarını paylaşıp merhuma tanrıdan rahmet dileriz.

✕ Şeker Sigorta Muhasebe Müdürü Vedat Öktenin kayın pederinin vefatını üzülenek öğrenmiş bulunuyoruz. Merhumu rahmetle anar kederli aile efradına başsağlığı dileriz.

✕ Değerli Üyemiz Etibank Müdürü Abit Kayahan'ın annesi hakkın rahmetine kavuşmuştur. Kederli aileye başsağlığı diler acılarını paylaşıyoruz.

Değerli mezunlarımız, hepinizin Kurban Bayramlarını ve YENİ YILLARINIZI candan kutlarken zaman zaman iş arayan kardeşlerimizin taleplerini karşılamak amacıyla sizlerden her zaman olduğu gibi yardımlarınız bekliyoruz. Lütfen civarınızda bulunan boş iş imkânlarını ve iş arayanların durumlarını bize duyurunuz.

Hepimizin yegâne sesinizi duyurma organımız olan İKTİSAT DERGİSİ'Nİ en iyi şekilde yaşatmak büyük görevimizdir. Lütfen dergimize abone olalım, bulunduğumuz kuruluşlara abone kaydettirelim, yazı ve reklâm sağlayalım.

Yeni yılla birlikte sayın üyelerimize aidatlarını ve dergi abone bedellerini yenilemelerinin gerekli olduğunu hatırlatınız. Zaman zaman uyarmalarınıza rağmen bazı mezun üyeleriniz henüz 1974 yılı üye aidatlarını yatırmamış bulunmaktadır. Bu kardeşlerimizin aidatlarını en kısa zamanda cemiyet sekreterliğine ödeyerek görevlerini yapmalarını rica ediyoruz.

Sevgi ve Saygılarımızla,
Genel Merkez Yönetim Kurulu



İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.

K. ATATÜRK

CİLT : XXI

ARALIK : 1974

SAYI : 126

Fiatı : 5 T.L.

Yıllık : 60 - 6 Aylık : 30 TL.

Cemiyet Adına Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Nihat BATUR

Genel Yayın Müdürü : Dr. Metin ÇAĞLAR

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
3. 1975 yılına girerken Türk Sanayinin Sorunları Feyyaz BERKER
8. A. E. T. Karşısında sanayimiz Doç. Dr. Erol MANİSALI
22. Sanayileşmenin Neresindeyiz Halit NARİN
28. Asya - Dolar Piyasası Dündar MURATOĞLU
33. Fındık İhracatımız ve A. B. D. Ahmet TUNAVELİOĞLU
35. Türkiye'de İnşaat ve Konut

Derginin Sesi.

Yeni Yılınızı
Candan Kutlar,
Başarılar Dileriz

1975 Yılına Girerken Türk Sanayiinin Sorunları

Yüksek Müh. Feyyaz BERKER

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Başkanı

Sanayi patlamasına ve ekonomik gelişmeye ayak uyduramayan bir alt yapı ülkemizde 1975'lerin en büyük sorunudur... Enerji, haberleşme, sulama ve ulaştırma alanlarında öncelikler tekrar gözden geçirilmeli ve büyük çapta yatırımlara gidilmelidir.

Aşağıda 1975 yılına girerken Türk Sanayiinin temel sorunlarını kısa ve uzun dönemli olarak ele alarak ve bunlarla ilgili tedbirlere kısaca değineceğiz.

DÜNYA EKONOMİK KRİZİNİN TÜRK SANAYİİNE VE EKONOMİSİ- NE GETİRMEKTE OLDUĞU BÜYÜK TEHLİKE

Son yıllarda Türk sanayii bazı sektörlerde bilhassa gıda, tekstil, çimento, deri sanayilerinde dış sanayilerle rekabet edebilecek duruma gelmiş ve ihracata dönük ekonomik büyüklüklere kavuşmuştur. Toplam ihracat içinde sanayi kesiminin payı 1973 yılında % 34.8 iken

1974 yılında bu oran % 40'a yükselmiştir.

Ancak dünya ekonomik krizinin, dışarıya açılmak ve optimum ekonomik büyüklüklere yaklaşmakta olan Türk Sanayiine çok olumsuz etkileri olması, şayet zamanında gerekli ve zorunlu tedbirler alınmazsa mümkündür.

Örneğin büyük bir ihracat kapasitesine kavuşmuş olan tekstil sanayimiz, yanlış bir taban fiati uygulaması sonucu büyük bir krize sokulmuştur. Esasen dünyada enflasyonun yarattığı durgunluğun tekstil mamullerine olan talebi de azaltmış olduğu bir dönemde pamuk ta-

ban fiyatının dünya fiyatlarının çok üzerinde tespit edilmiş olması tekstil sanayimizi rekabet dışı bırakmıştır.

Alınması zorunlu tedbir tekstil sanayiine dünya pamuk fiyatlarla üzerinden pamuk temininin sağlanmasıdır.

Diğer sanayi kollarında da aynı tehlike söz konusudur. Dünyada bu dönemde damping fiyatlarının uygulanması mümkündür. Bu bakımdan Türk sanayiinin kendi dışındaki etkenlerden korunması şarttır.

ENERJİ VE HAM MADDE SORUNU

Enerji sorunu bilhassa elektrik enerjisi Türk sanayii için hayati bir sorun olmuştur. Elektrik enerjisi Türk sanayiinin motorudur. Bu yıl vukua gelen elektrik kesilmeleri ile kaybolan iş gücü ve maliyet artışları ile birkaç Anbarlı Santrali kurula bilirdi. Kısa sürede devreye girebilecek yedek fuel-oil santrallerinin kurulmasına hız vermek diğer yandan milli bir seferberlik içinde enerji tasarrufuna gitmek kısa vadede acil tedbirlerdir.

Dünya sanayii hammadde fiyatları endeksi Haziran ayından itibaren Türkiye fiyatlarının süratle altına inmiştir. Ekonomik durgunluğun bu fiyatları bir süre daha düşürmesi mümkündür. Türk sanayii çoğunlukla

la kamunun tekelinde üretilen temel hammaddeleri kullanmak zorunda olduğundan dünya fiyatlarının bu avantajından istifade edememektedir. Bugün hammaddede problemin ağırlığı daha ziyade finansmana kaymıştır.

FİNANSMAN SORUNU

Bugün sanayimizin karşılaştığı en önemli sorunlardan biri finansman problemidir. Sanayinin finansman ihtiyacı yalnız tesis kredisinden ibaret değildir. Sanayici elindeki imkânları binaya ve makinaya bağladıktan sonra muhtaç olduğu işletme kredisini bulmakta büyük güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadır. Enflasyonu yavaşlatacak tedbirler yanında tasarrufların banka ve sermaye piyasasına akmasını sağlayacak çeşitli teşvik tedbirlerinin getirilmesi zorunludur.

İHRACAT VE PAZARLAMA SORUNU

Türkiye'nin dış ticaretini etkisi altında tutan ekonomik, sosyal düşünce ve uygulama alışkanlıkları bugüne kadar birkaç klâsik tarım ürünü ihracatını düzenleyen bir mevzuatı oluşturmuştur.

İhracatta uygulanan yavaş ve eksik olan teşvik araçları bugünkü dünya konjonktürünün gerektirdiği

sürat ve ölçüde yeniden revizyona tabi tutulmalıdır.

SIYASİ İSTİKRARSIZLIK VE BÜROKRASI

Bir memleketin ekonomik gelişmesinin politik istikrara bağlı olduğu gerçeği her zaman tekrarlanmaktadır. Demokrasi düzeninde politik istikrar, iktidar ve muhalefet kanatlarının hizmet kaygusunda birleşmeleri ancak birinin ürktücü ve kısıtlayıcı, ötekinin köstekleyici ve yıkıcı olmamayı benimsemeleri ile mümkündür.

Devlet idaremizde siyasi istikrarsızlıkların bürokrasinin karar verme mekanizmasına çok menfi tesir ettiği görülmektedir. Bu durum ise zaten çok ağır olan bürokratik çarkı daha da ağırlaştırmaktadır. Türk kamu idaresi uzun yıllar tek parti hükümeti alışkanlığına sahip bulundugundan koalisyonlar dönemine uygun düşmemektedir. Bu dönemlerde idarenin müsteşar ve altındaki kademelerde daha fazla yetki ile teşhizi gereklidir. Kamu idaresinin süratli çalışması halinde kalkınmanın hızlandığı bilinmektedir.

Sanayi politikasının tek bir otorite yerine çok dağınık mercilerce yürütülmekte oluşu ve bu idareler arasında ve hatta aynı Bakanlık bünyesinde etkin bir koordinasyo-

nun sağlanamaması bürokrasinin en önemli sorunudur.

TÜRK SANAYİİNİN UZUN VADELİ TEMEL SORUNLARI VE TEDBİRLERİ

AET ORTAKLIĞI

Ortak Pazar ülkeleri ileri teknolojilere dayalı sanayilere yönelmektedir. Emek-Yoğun teknolojiler, gelişmekte olan ülkeler için yeni yatırım sahaları açmaktadır.

Ülkemizin iç pazar potansiyeli büyükmektedir. Türkiye'nin Ortak Pazar'a üye olarak kabul edilmesinin başta gelen nedeni AET ülkele-
rinin kendi sınaî mamulleri için büyük bir pazar olarak görmeleridir. Bu durumda sanayileşmeye ayrılan kaynakların büyük kapasiteler üzerine yoğunlaştırılması zorunludur.

Ortak Pazar'ı yalnız Türkiye pazarı olarak değil aynı zamanda AET pazarı olarak görmek ve buna göre hazırlık yapmak zorundayız. Sanayimizin muhtaç olduğu temel hammaddeler ve hizmetler Kamu İktisadi Teşekkülleri'ni tekelindedir.

Ortak Pazar şartları içinde sanayimizin ayakta durması ve gelişmesi için kitlerin politik baskılardan uzak tutulması, ticari anlayışın hakim kılınacağı ve yöneticilerinin sık sık değiştirilmeyeceği bir düzen getirilmelidir.

ALT YAPI SORUNU

Sanayi patlamasına ve ekonomik gelişmeye ayak uyduramayan bir alt yapı ülkemizde 1975'lerin en büyük sorunudur. Ne karayolu, ne demiryolu ve nede limanlarımız artık ihtiyaca yetmemekte dar, küçük gelmektedir. Enerji, haberleşme, sulama ve ulaştırma alanlarında öncelikler tekrar gözden geçirilmeli ve büyük çapta yatırımlara gidilmelidir. Sanayinin geri kalmış bölgelere götürülebilmesi ve büyük yerleşme merkezlerine nüfus akışını yavaşlatmanın çaresi de bu alt yapı yatırımlarının gerçekleşmesine bağlıdır. Sanayinin geri kalmış bölgelere götürülmesi için düşünülen hiçbir teşvik tedbiri alt yapı kadar önemli bir teşvik sayılmaz. Bu açıdan organize sanayi bölgeleri geliştirilmelidir. Bir anlamda çevre sorunlarının çözümünde bu şekilde planlı yeni yerleşme merkezlerinin ve organize sanayi bölgeleri yaratılmasından geçmektedir.

22 YILLIK PLAN STRATEJİSİ VE 3. BEŞYILLIK PLAN SÜRATLE REVİZE EDİLMELİDİR

Yeni planda gıda maddeleri üretimine önem verilmeli, tarım sanayii öncelik kazanmalıdır. Ülkemizde tarım sektörü temelden hastadır. Erozyon, çoraklaşma, toprağın yorgunluğu ve cüce işletmeler

verimliliği ciddi şekilde düşürmektedir. Gübre sanayii ve sulama yatırımları süratle geliştirilmeli tarım sanayii projelerine ait teşvik tedbirleri ve ihracatta vergi iadesi uygulaması daha da kuvvetlendirilmelidir. Hükümetlerin taban fiatı politikaları kısa vadeli oy hesaplarından uzak olmalı ve dünya ekonomik konjonktürünü yakından izleyerek zamanında uygulanmalıdır.

YABANCI SERMAYE VE TEKNİK BİLGİ İHTİYACIMIZ

Ülkemizin bugün içinde bulunduğu tasarruf açığı, sermaye yetersizliği ortadadır. Buna teknoloji eksikliğini de ilâve edersek yabancı sermayenin, kredisinin ve teknolojinin kısa bir sürede her zamandan daha fazla eksikliği anlaşılabacaktır. İlk dönemlerde oldukça geniş bir anlayışla başlyan yabancı sermaye uygulamaları, yıllar geçtikçe daha önce gelen ve ileride gelebilecek sermayeleri ürküten bir eğilim almaya başlamıştır. Halbuki yeni teknolojiler getirecek ihracata dönük yabancı sermayenin teşvikine mutlak surette zaruret vardır.

EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞMEMİZİN TEMEL EĞİTİMDİR

Türkiyenin gelişmesi, milli eğitimin niceliğine ve niteliğine

bağlıdır. Eğitimde teknik ve mesleki alanlar ağırlık ve öncelik kazanmalıdır. Yüksek öğretimde geçerli yabancı dillerden bir, tercihan ikisini bilmek zorunludur.

TOPLU SÖZLEŞME DÜZENİ

Toplu Sözleşme sisteminin sosyal ve ekonomik hedeflere ters düşen en önemli sorunu endüstri ilişkilerinin iş kolu seviyesi yerine, işyeri seviyesine kaymış olmasıdır. Bu ülkemizde bir sendika enflasyonu yaratmış olup toplamı 680'dir.

Bunun yanında Toplu Sözleşme düzenimiz ücret-fiat yarışması yolu ile enflasyonu teşvik edici ol-

maktan kurtarılmalı bunun yerine prodüktivite ve verimlilik artışlarını dikkate alan bir sistem geliştirilmelidir.

Böyle bir sonuca varmak için «Mıflı Bir Ücret Ve Gelirler Konseyi» teşvik edilmelidir.

Ekonomik kalkınmamızın başarisı sosyal dengeyi sağlayacak adil bir gelir dağılımı politikasına bağlıdır. Önümüzdeki kısa dönemde kişi başına düşen millî geliri dengeli bir şekilde 1000 Doların üzerine çıkarabildiğimiz takdirde, Türk sanayiinin dış pazarlarla rekabet gücü sağlıklı bir düzeye gelmiş olacaktır.

A. E. T. Karsısında Sanayiimiz

**Doç. Dr.
Erol MANİSALI**
İ. Ü. ktisat Fakültesi
Öğretim Üyesi

Yerli ve ortak firmaların imzalamış oldukları, özellikle ihracatı sınırlayıcı hükümlerin kaldırılması gerekir.

Bilindiği gibi Türkiye AET ye 1964 yılında aday üye oldu. Bu tarihten 5 yıllık hazırlık dönemi süresi anında hazırlık dönemi içinde Türkiye A.E.T. den tek taraflı tâvizler aldı. Buna karşılık taviz vermedi. Çeşitli nedenler ile geçiş dönemini takiben başlaması gerekli hazırlık döneminin uygulama yılı 1.1.1973'ten itibaren, Katma Protokol çerçevesinde uygulanmaya başlandı. 6 üyeli A.E.T.'yi kapsayan Katma Protokolü, yeni 3 üyeyi de içine alan Tamamlayıcı Protokol taktip etti. Bu suret 1.1.1974'ten itibaren geçerli oldu. Tamamlayıcı Protokol, Katma Protokolün uzantısı niteliğindedir. Bu bakımdan Geçiş Döneminde Türkiye sanayii ile ilgili ağırlık Katma Protokoldedir.

Türkiye'yi A. E. T.'ye üye olmaya iten etkenler nedenlerdir? Bu faktörlerin ortaya konmasında yarar vardır.

a) Türkiye Batı Avrupa'da ortaya çıkan böyle bir gelişmenin dışında kalmak istemedi. «Batılı» olma yolunda, II. Dünya savaşı bitiminden itibaren sürdürülen çabalar göz önünde tutulursa, üyelik için A.E.T.'ye olan başvurmayı da aynı çizgide görmek gerekir.

b) Yunanistan'ın Türkiye'den daha önce A.E.T.'ye aday üyelik için başvurması ve aday üye olması da Türkiye'yi etkiledi. İhraç mallarındaki rekabet de önem taşıyordu.

c) Türkiye'nin dış ticareti içinde A.E.T. nin (1/3) lük bir paya sahip olması da ekonomik etkenlerden biri olarak belirtilebilir.

d) Dış kredi kaynakları yaratma açısından A.E.T. nin yararlı olabileceği düşüncesi etkenlerden biri oldu.

e) Türkiye'nin ekonomik yapı

ve sistem olarak, Doğu Blokundan çok Batı Blokuna yakın olması ve Batılılaşma amacı.

f) Nihayet, büyük bir pazar içinde olmanın sağlayabileceği istifadeler.

Bütün bu etkenler, Türkiye'yi A.E.T. ye aday üye olmaya yöneltti. Bu kısa gilişten sonra esas konumuz olan, sanayileşmeye geçelim. A. E. T. karşısında Türk sanayiinin durumunu ve geleceğini anlayabilmemiz için önce şu sorulara karşılık aramamız gerekir; bugüne kadar olan sanayileşme durumumuz nedir? Ve bundan sonra nasıl bir sanayileşme stratejisi Türkiye için yararlıdır?

I — Bugüne Kadar Olan Sanayileşme Durumumuz :

Bugüne kadar olan sanayileşme durumumuz deyince, son on yıldaki sanayileşme durumu ele alınmıştır. Ve cevap aradığımız soru, sanayiinin bütün sorunlarına inmekten çok sanayileşme biçiminin ne olduğunu ortaya koymaktır. Sanayileşme biçimi derken de şu tanım içinde kaldık. Acaba Türk sanayii ithal ikâme politikasına bağlı olarak değişik üretim alanlarına mı yayılmıştır? Yoksa belirli sanayi dallarında yoğun olarak uzmanlaşmaya mı gitmiştir? Bu sorulara cevap verebilmek için bazı genel a-

çıklamalar yanında, istatistiklere de yer vermek zorundayız.

1 — Türk Sanayiinin Bugün Ulaştığı Düzey

Sanayimizin son 12-13 yıl içindeki gelişmesi göz önünde tutulur ise gerek milli gelir içindeki payı bakımından, gerekse dağıldığı üretim alanları bakımından belirli bir aşamaya ulaştığı görülür.

Sanayiinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSMH) içindeki payı, son 12 yıl içinde şöyle gelişmiştir :

Yıl	1960 ...	1972
Sanayi kesiminin payı	% 17.1	% 22.6

Diğer taraftan, özellikle son yıllar içinde, ihracatımızın bileşimi değişmiş, sınaî ürünlerin ihracattaki payı artmıştır. 1963 te (%17 olan bu oran 1973'te % 33.6 ya çıkmıştır. Öte yandan ihraç edilen sınaî ürünlerde bir çeşitlenme meydana gelmiş, son 10 yıl içinde yeni üretime başlayan sanayi dalları da dahil olmak üzere, gıda ve dokuma ürünleri yanında, ara-malları ve dayanıklı tüketim mallarında, sınırlı da olsa özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine ihracata başlanmıştır. Yeni ihracatına başlanılan bazı sınaî ürünlerde bugün için henüz büyük ihracat değerlerine

ulaşılmamış bulunulsa dahi yakın bir gelecekte bu alanlarda ihracatın artması söz konusu olacaktır.

1972 yılında sanayinin, GSMH' da ulaşmış olduğu (% 23) oranının, Beş Yıllık Kalkınma Plânı ve 22 yıllık perspektif içinde, 1977'de (% 27) ye, 1987'de (% 34)'de 1955'de (% 37)'ye ulaşması DPT tarafından öngörülmekte ve bu doğrultuda tedbirler getirilmektedir.

— Kaynakların sınaî kesime aktarılması açısından ise, 1967 - 1972 döneminde toplam sabit sermaye yatırımlarının % 38'i sınaî kesime yapılmıştır. III. Beş Yıllık Kalkınma Plânı döneminde % 38 oranı, % 45'e çıkarılmakta, bu oranın giderek, IV. Plân döneminde % 43, V. Plân döneminde % 50 olması öngörülmektedir. Bu rakamları şunun için belirtiyoruz; plânlı dönemde giderek artan sanayileşme eğilimi, 22 yıl içinde, Türk toplumunu sınaî bir toplum amacına götürmektedir. Sanırız ki bu stratejide herhangi bir görüş ayrılığı söz konusu değildir.

Sanayileşme Modeli ve Stratejisi Konusunda Önerilerimiz,

Bugüne kadar Türk Sanayii genellikle (iç piyasaya) dönük olarak gelişmiş ve uluslararası piyasaya yeni yeni açılmaya başlamıştır. Sanayimiz, iç piyasaya dönük bir

biçimde gelişmesi sırasında gerek gümrük hadleri gerek ithal kısıtlamaları ve yasakları ile dışarıya karşı korunmuştur.

Şimdi, esas soruya ve gözlemlerimize gelelim; Türk ekonomisi bugüne kadar olan sınaî gelişmesi içinde «yaygın bir sanayileşme» eğilimi içinde götürülmüştür. Sanayimiz sadece belirli sınaî üretim alanları içine sıkışıp kalmamış, hafif sanayie dahil olan tüketim mallarından aramalarına, hatta yatırım mallarına kadar yayılmıştır. Bu arada gıda, dokuma yanında kimya, petro-kimya, demir-çelik, otomotiv, elektronik madenî eşya v.s. alanlarını kapsamıştır. Bugün sadece otomotiv yan sanayii dallarında yapılmış olan sabit sermaye yatırımları 6 milyar TL.sını aşmış bulunmaktadır. Bu görünümü ile sanayimiz ve ekonomimiz mahdud sayıda faaliyet kolunun geliştirildiği bir kısım gelişmekte olan ülkelerden farklı bir çizgi üzerindedir.

İmalât sanayimizin gelişmesine gelince, tüketim malları, ağırlığını bugün için dahi korumakla birlikte, tüketim malları sanayi kollarının nisbî önemi gittikçe azalmakta bunun yanında, ara-malları ve yatırım mallarının nisbî önemi ise belirli bir ölçüde artmaktadır. Bu husus aşağıdaki istatistikler de teyid etmektedir :

	1962	1967	1972
Tüketim malı sanayileri	% 62.3	52.9	46.6
Ara-malı sanayileri	% 27.8	35.4	39.4
Yatırım malı sanayileri	% 9.9	11.7	14.0
Toplam sanayii	% 100	% 100	% 100

O halde, imalât sanayinin bileşimindeki bu değişmelerden anlaşılacağı gibi, imalât sanayiinde de «yaygın bir sanayileşme» gelişmesi içinde bulunmaktayız. Plânda 1977 için öngörülen hedefler ise şu şekildedir;

Tüketim malı sanayileri	% 38.3
Ara-malı sanayileri	% 44.2
Yatırım malı sanayileri	% 17.5

Görülüyor ki, sanayimizin yapısındaki bu dengeli ve yaygın gelişme stratejisi, daha da ileriki yıllara götürülmektedir. Esasen sanayileşme ülke değerlendirsenide, bu oranlar büyük bir önem taşımaktadır. Örneğin A.E.T. (6 ülke için, 1968 yılına ait) söz konusu oranlar şu şekildedir :

Tüketim malları	% 20
Ara-malları	% 35
Yatırım malları	% 45

Tabiidir ki, Türkiye için, 22 yıllık dönem içinde A.E.T. bileşiminde ulaşabileceğimizi iddia etmek biraz «ütopik» olacaktır. Fakat, yine de yaygın bir sanayileşme eğilimi bugüne kadar olagelmıştır ve bu eğilimin bundan sonra da devam edeceğini ve etmesi gerektiğini kesinlikle ifade edebiliriz. Bu-

rada bir noktayı açıklamakta yarar olduğu kanısındayız; çok kere yatırım malı dendiği zaman, mutlaka, «fabrika yapan fabrikalar» gibi katı ve yanlış bir kavram göz önüne getirilmektedir. Oysa, dayanıklı tüketim malı sanayileri ile yatırım malı sanayileri bugün içiçe geçmiş durumdadır. Bu hususta otomotiv, elektronik, elektrik motorları gibi sanayi kolları örnek olarak gösterilebilir. Bu dallar, hem dayanıklı tüketim malı, hem de yatırım malı hem de yatırım malı üretmektedirler. Bugün Türkiye dayanıklı tüketim mallarında süratli gelişme yolundadır. Bu alanlarda yaygınlaşarak diğer alanlara kaymak daha da kolaylaşacaktır. «Nasıl bir sanayileşme modeli ve stratejisi» sorusuna cevap vermek için buraya kadar yaptığımız açıklama ile ortaya koymak istediğimiz gerçek şudur; Türkiye fiilen gerek özel kesim olarak, gerek kamu kesimi olarak yaygın bir sanayileşme içindedir. Bu eğilim giderek artmaktadır. Burada, yaygın ve dengeli sanayileşmenin Türkiye'de sağladığı üstünlüklere girmeyip bunu bilinen bir gerçek olarak kabul ediyoruz.

İmalât Sanayi Dallarının Ge- lişme Durumu ve Rekabet Gücü

İmalât sanayii, daha önce de belirtildiği gibi, üç ana bölümde meydana gelmiştir; tüketim, ara-malları ve yatırım malları. Biz bu-rada, D. P. T. nin tasnifine göre, söz konusu kesimlerin alt dallarını eie alarak, bunların gelişme ve re-kabet güçlerini kısaca belirtmeğe çal.şacağız. Sektörlerin ayrıntıları-na girilmeyecek, genel değerlen-dirmelerin yapılmasıyla yetinile-cek-tir.

1 — Tüketim Malları Sanayi- leri

D.P.T. tasnifine göre dokuma, gıda, içki, bütün tüketim malları sa-nayiini teşkil etmektedir. Bunlar gerek iç piyasa gerek dış rekabet olanakları bakımından en fazla gelişme gösteren sektörlerdir ve imalât sanayii içinde büyük bir pa-ya sahiptirler. Dokuma, gıda ve iç-ki, 1972 üretim değeri bakımından, toplam sanayiinin (% 40)nı mey-dana getirmektedir.

2 — Ara-Malları Sanayileri

Bu bölümde yine D.P.T.nin ara-malları olarak kabul ettiği ürünler ele alınacaktır.

2.1 — Orman Ürünleri

Belirli ölçüde gelişme göster-miştir ve bazı alt dalları itibariyle

ihracat imkânları vardır. Özellikle sert ağaç türlerine A.E.T.de talep yüksektir. Ne var ki, bu kolun, uzun dönem göz önünde tutulduğunda, «arz sınırlılığına ve iç talep geniş-lemesine bağlı olarak» esas itiba-riyle iç piyasaya dönük bir gelişme göstermesi normaldir. 1972'de (4. 8), 1973'te (8.0) milyon dolarlık ih-racat gerçekleşmiştir.

2.2 — Kâğıt Sanayii :

Esas olarak, iç piyasaya dönük ve iç talebi karşılama yönünde bir gelişme içindedir. A.E.T. karşısın-da zarar görmeyecek kesimlerden biridir. Hatta bazı ürünleri bakımın-dan uzun dönemde, sınırlı da olsa ihraç imkânları mevcuttur.

2.3 — Deri ve Kösele Sanayii:

Gelişmiş bir sanayi koludur. Geniş rekabet ve ihracat imkânları vardır. 1972'de (21.5), 1973'te (45.2) milyon dolar ihracat yap-mıştır. A.E.T. piyasasında gelişme imkânlarına sahiptir.

2.4 — Lâstik Sanayii :

Esas olarak iç piyasaya dönük-tür. Uzun vade içinde de, ihraç im-kânları çok sınırlıdır. A.E.T. karşı-sında rekabet edebilmesi, bu sana-yi koluna gerekli temel ham mad-deleri sağlayan sınâî tesislerin ge-liştirilmesine bağlıdır.

2.5 — Kimya Sanayii :

Bu alanda, mevcut büyük firmalar yanında, birçok küçük firma da faaliyet göstermektedir. Uzun dönemde sadece büyük ölçekli (cesametli) üniteler rekabet edebileceklerdir. Belirli kimya ürünlerinde, bugün için dahi ihracat söz konusu olmaktadır. 1972'de (10.7). 1973'te (19.2) milyon dolarlık ihracat yapılmıştır.

2.6 — Petro-Kimya Sanayii :

Ekonomimiz açısından büyük önem taşımaktadır. Bugün için gelişme durumu çok yetersizdir ve iç piyasaya içinde kalacak niteliktedir. İç piyasa içinde dahi gelişme göstermesi, III. B. Y. K. P. döneminde öngörülen yatırımların gerçekleştirilmesine bağlıdır. Maliyetler bakımından, bazı alt dallarda, büyük dezavantajlar mevcuttur.

2.7 — Petrol Ürünleri Sanayii:

Özellikle son petrol krizinden sonra daha da büyük önem taşır duruma gelmiştir. Toplam imalat sanayii içindeki üretim değeri, 1972 için (%9)'dur. İhracattan çok, iç piyasayı muhafaza etme amacı söz konusudur. Her ne kadar son yıllar içinde önemli ihracat kalemlerinden biri durumuna gelmiş ise de, uzun dönem içinde gelişen iç piyasa esas olacaktır. 1972'de

(22.7), 1973'de (49.2) milyon dolarlık ihracat gerçekleşmiştir. Bugün için rafineri kapasitesi yeterli olmakla birlikte, hızla artan iç talebi karşılamak için derhal yeni yatırımlara girişilmesi gerekmektedir. Sınırlı birkaç ihtiyaç fazlası alt-ürün için, uzun dönemde ihracat imkânları vardır.

2.8 — Çimento Sanayii :

Bu kesim ara-malları içinde en fazla gelişme gösteren dallardan biridir. 1962'de (2.3), 1967'de (4.2) milyon ton olan üretim, 1972'de (8.5) milyon tona ulaşmıştır. İç piyasa yanında, ihracata da yönelme olmuştur. 1972'de (15.1), 1973'te (14.7) milyon dolarlık ihracat gerçekleşmiştir. Fiyat ve kalite bakımından A.E.T. karşısında varlığını devam ettirip gelişme gösterebilecektir. Bugün için ihracat, A.E.T.'den çok, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve A.E.T. dışı Avrupa ülkelerine dönüktür.

2.9 — Cam ve Seramik Sanayileri :

Kesim büyük gelişme göstermiş, iç piyasa yanında, ihracata da yönelmiştir. Cam sanayiinde, iç talebin % 100'e yakın bir kısmı iç üretim ile karşılanmaktadır. Özellikle standart türler bakımından ihracat potansiyeli yüksektir. 1972'de (11.2), 1973'te (22.2) milyon do-

larlık ihracat yapılmıştır. A.E.T. içinde yaşama ve gelişme imkânı vardır.

2.10 — Demir-Çelik Sanayii :

Gelişme iç talebe dönük olmuştur. Gelişmekte olan Türk imalât sanayii, bu kesimi şiddetle zorlamaktadır. Hızla artan talebin iç üretim ile karşılanabilmesi, yeni yatırımların bir an önce gerçekleştirilmesine bağlıdır. Bu sanayi kolunun A.E.T. geçiş dönemi içinde, «istisnâî sektör» olarak göz önünde tutulma (22) yıl için dış rekâbet sorununu ortadan kaldırmaktadır. Ancak, imalât sanayiinin gelişmesi ve rekabeti açısından, bu temel malın iç fiyatının uluslararası düzeye uydurulması gerekmektedir.

2.11 — Demir Dışı Metaller :

Bu kesimde, imalât sanayiinin gelişmesinde büyük payı olan temel ürünleri meydana getirmektedir. Demir dışı metaller bugün için imalât sanayinin ihtiyaçlarına tam olarak cevap verememektedir. Fiyat bakımından da, genellikle, A.E.T. fiyatlarının üzerinde bulunmaktadır. Bu nedenlerle uzun dönem içinde bu sanayi dalında ciddi gelişmelerin başarılması gereklidir. Bu arada, imalât sanayiine temel girdi sağlayan kamu kuruluşlarının ve

rimliliklerinin arttırılması büyük önem taşımaktadır.

3 — Yatırım Malları

D.P.T.nin tasnifinde yatırım malları grubuna dahil edilen sanayi kollarının bir kısmı aynı zamanda dayanıklı tüketim malı da üretmektedirler. Biz burada bir ayırım yapmadan bahis konusu sanayi kollarını bir bütün olarak ele alacağız. Daha önce de belirtildiği gibi, yatırım malı endüstrileri, bugün için imalât sanayii içindeki payları bakımından yetersizdir. (1972 yılında % 14). Fakat, gerek kamu kesimi, gerek özel kesim bu alanda önemli bir gelişme içinde bulunmaktadır. Nitekim, 1977 için tespit edilen hedefe göre, (% 14) lük oran (% 17.5)'e çıkacaktır. Ayrıca, toplam imalât sanayii için III. B.Y.K.P. döneminde, yıllık ortalama (% 11.7)'lik bir büyüme hızı öngörüldüğü halde, yatırım malları için büyüme hızı (% 16.8) olarak tesbit edilmiştir. Bu durumda III. B.Y.K.P. dönemi, yatırım malları endüstrileri için bir atılım dönemi olarak kabul edilmektedir. A.E.T. geçiş dönemi stratejisini belirlerken, bu noktanın üzerinde önemle durulması ve geliştirmekte olan yatırım malı endüstrilerinin, daha çok (22) yıllık listeye aktarılması gerekir. Bu noktaya ilerde yeniden temas edilecektir.

Şimdi yatırım malı endüstrile-

rinin bugünkü durumlarına, çok kısa olarak değinelim.

3.1 — Otomotiv Sanayii :

Gerek ana sanayi, gerek yan sanayi olarak büyük bir gelişme içindedir. Katma değer istihdam ve diğer kesimler için yarattığı istifadeler açısından ekonomideki önemi büyüktür. Otomotiv sanayii ekonomiyi sürükleyici sektör olması dolayısıyla geliştirilmesi zorunludur. Nitekim, İspanya, Yugoslavya ve Brezilya'da otomotiv sanayii imalât sanayiinin gelişmesinde ön plânda rol oynamıştır. Bugün için (% 50 ile % 70 yerli imalât oranı ile) montaj niteliğini korumakla birlikte, motor ve aktarma organları üreten fabrikaların kurulması ile montaj niteliği ortadan kalkabilir. Otomotiv sanayiinde nihai ürün olarak, 1972'de fabrika fiyatlarıyla (5.2) milyar TL. değerinde üretim gerçekleştirilmiştir. Bu sanayi kolu uzun dönemde iç pazarlarımızda rekabet gücü kazanabilir. Bir kısım komple taşıt aracı ve parça (komponent) ihracatı olanakları mevcuttur. Sektörün uzun dönem içinde sağlıklı bir gelişme rayına oturması için ön şart, büyük ölçekli yatırımlara gidilmesidir. Bu bakımdan büyük firmaları teşvik eden ekonomik tedbirlerin getirilmesi gerekir.

3.2 — Makine İmalât Sanayii :

Ekonomik gelişmemesi bakımından en önde ele alınarak geliştirilmesi gerekli olan sektörlerden biridir; bu nedenle geçiş dönemi boyunca mutlaka korunmalıdır. Toplam imalât sanayi içinde 1972'deki payı (% 2.1) idi. 1977 için bu oranın (% 3.6)'ya çıkarılması ön-öngörülmüştür. Bu sanayi kolu esas olarak iç piyasaya dönüktür ve rekabet imkânı çok zayıftır.

3.3 — Tarım Alet ve Makineleri Sanayii :

Bugün için tarım kesiminin gittikçe genişleyen ihtiyacını karşılamaktan uzak bulunmaktadır. Buna rağmen son 10 yıl içinde önemli gelişme göstermiştir. Bu kesimin rekabet imkânı zayıftır ve geniş ölçüde iç piyasaya bağlı bir gelişme içinde kalacaktır. Geçiş dönemi içinde korunma zorunluğu vardır. Sektörün temel sorunu, yine «ölçek» yahut firma cesameti sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4 — Madeni Eşya Sanayii :

Yatırım malı endüstrileri içinde en gelişmiş dallardan biridir; çok büyük mal gruplarını kapsadığı için ufak ölçekli yatırımlara da uygundur. A.E.T. içinde rekabet ve gelişme imkânları vardır. Bu dalda

1972'de (4.0), 1973'te (8.6) milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir.

3.5 — Elektrik Makinaları ve Gereçleri Sanayii :

Kesim, I.B.Y.K.P. döneminden itibaren gelişme göstermiş ve 1972'de yatırım malı endüstrilerinin (% 7.7)'sini meydana getirmiştir. Bu sanayi kolunun rekabet olanağı geniştir ve temel sorunu yine rekabet gücüne sahip olabilecek büyük ölçekli firmaların teşvik ve geliştirilmesidir. Bu dalda 1973'te (1.5) milyon dolarlık ihracat geliri elde edilmiştir. İç talep artışı hızının çok yüksek olması (yıllık % 15-18 dolayında) bu kesimde yapılan yatırımların artmasına yol açmıştır.

3.6 — Elektronik Sanayii :

Büyük ölçekli firmaların teşvik halinde bu sanayi kolunun gelişme imkânı çok fazladır. Bugün için, daha çok dayanıklı tüketim mallarını montaj yolu ile üretmektedir.

3. — Gemi Yapımı Sanayii :

Türk ekonomisi için gelecekte gerek katma değer, gerek istihdam açısından büyük önem taşımaktadır. Bugün için ise çeşitli yönleri ile yetersizdir. II. B.Y.K.P. dönemi içinde imâl edilen gemilerde yerli imalat oranı (% 70) dolayındadır

ve işgücünün rüetim değeri içindeki payı (% 40)'a yakındır. İspanya ve Yugoslavya bu sektörde büyük gelişme göstermişlerdir. İspanya bugün dünyanın sayılı gemi ihracatçıları arasına girmiş bulunmaktadır. Bazı organizasyon tedbirleri ve yatırımların başarılması sonucunda bu dalda Türkiye'de büyük gelişme sağlanabilir. Bu sanayi kolunun geçiş dönemi içinde rekabet gücü vardır.

3.8 — Demiryolu Taşıtları Sanayii :

Kamu kesiminin elinde olan bu dal gelişme içindedir. Dizel ana hat lokomotif imalinde (% 36), manevra lokomotiflerinde ise (% 75) yerli imalat oranına ulaşılmaktadır. Vagon imalatı da gelişme potansiyeline sahiptir. Bu alanda, gelişmekte olan ülkelere ihracat imkânları geniştir. A.E.T. ye geçiş dönemi içinde kendini koruyabilecek durumdadır.

II — Geçiş Dönemi Şartlarının Aksayan Yönleri Ve Sanayimiz Üzerindeki Etkileri

Geçiş Dönemi Şartları :

Geçiş dönemi içinde Türkiye'nin A.E.T.ye vereceği tavizler şu şekilde tespit edilmiştir :

a) A.E.T. çıkışlı sınıflı ürünlerde (Demir-Çelik dışında) esas ola-

rak (12) yıl içinde gümrükler ve eş değerli vergiler kaldırılacaktır. (Başlangıç 1.1.1973, Normal Rejim)

b) 1967 ithalâtının (% 45) ini ihtiva eden mal grupları için indirimler (22) yıl içinde gerçekleştirecektir;

c) Geçiş dönemi ile birlikte Türkiye, 1967 yılında A.E.T.den yaptığı ithalâtın (% 35) kıymetindeki bir kısmını derhal libere edecek, bu giderek, (18) yıl içinde (% 80)' e ulaşacaktır.

d) Libere olmayan mallarda, A.E.T. lehine belirli bir oranda başlamak üzere ve gittikçe artan kota tahsis edilecektir.

e) Türkiye, kendi gümrük tarifesi ile A.E.T. ortak gümrük tarifesi arasındaki farkları, normal rejime dahil olan mallar için (12) yılda, istisnâ rejime tabi olan mallar için (22) yılda ortadan kaldıracaktır.

f) Türkiye geçiş dönemi içinde, vergi yapısını, A.E.T. ve uyacak şekilde değiştirecektir.

Buna karşılık, A.E.T. geçiş döneminin başlaması ile birlikte, bazı istisnalar dışında Türk sınaî ürünlerine gümrük uygulamayacaktır. İstisnalar şu kalemlerden ibarettir.

— Demir-Çelik (ayrı rejime bağlı),

— Bazı dokuma ürünleri (58, 01, 55, 05, 55, 9 tarife no.lu)

— Rafine edilmiş petrol ürünleri,

Tarım kesimi, geçiş dönemi şartları içine dahil edilmemiştir. Ancak, Hazırlık Döneminde olduğu gibi, bazı tarım ürünlerine belirli kontenjanlar dahilinde gümrük indirimleri sağlanacaktır.

Türk sanayiine koruyucu tedbir olarak ise :

— Bir sektör büyük sarsıntı geçirdiğinde,

— Malî açıdan büyük bir dış istikrarsızlık ortaya çıktığında,

— Bir bölge önemli ekonomik zorlukla karşılaştığında,

Türkiye gereken tedbirleri alabilecektir. Ne var ki, bu tedbirler geçici nitelikte olabilecek ve devamlılık göstermeyecektir.

(6) Üyeli A.E.T. ile imzalanan atma Protokol 1.1.1973 de, (9) üyeli A.E.T. ile imzalanan Tamamlayıcı Protokol ise 1.1.1974 de yürürlüğe girmiştir. Bilindiği gibi, Katma Protokolün yürürlüğe girmesinden önce ilişkiler geçici protokol ile düzenlenmiştir. Katma Protokol yanında, II. Malî Protokolde bazı hükümler getirmiştir. Herkezce bilinen bu bilgilerin kısaca açıklanmasından sonra, geçiş dönemi ile ilgili olarak, Türk Ekonomisi ve özellikle Türk Sanayii açısından, ilerde ortaya çıkabilecek bazı sorun-

ların tartışılmasına geçebiliriz. Bu tahliller, Türkiye'nin A.E.T.den yeni taleplerde bulunmasını ve geçiş dönemi şartlarının yeniden tadilini gerektirecek niteliktedir kanısındayız.

1) 12 ve 22 Yıllık Listeler ve Tanınan Süre

Birinci bölümde imalât sanayi sektörleri ile ilgili değerlendirmeyi yaparken, bazı sektörlerin A. E.T. piyasası içinde rekabet olanağına kısmen bugün ulaştığını, kısmen de 10-15 yıllık süre içinde ulaşabileceği belirtilmiştir. Buna karşılık, pek çok ara-malı ve henüz başlangıç döneminde olan yatırım malları bakımından (20) yılı aşan sürelerle ihtiyaç olacağı, bazı sektörlerin belki uzun süre dış rekabete açılmıyacağı gerçeği ortaya çıkmıştı.

Katma Protokolde ise sadece (3 sayılı Ekte) belirtilen endüstri dalları (22) yıllık özel rejime dahil edilmekte, buna karşılık bu listede dışında, bugün kurulmuş olan yahut bugün mevcut olmayıp, önümüzdeki yıllar içinde kurulması plânlanan endüstri dallarının tamamı, (12) yıllık normal rejim içinde kabul edilmektedir. 3 sayılı Ek incelendiğinde, (22) yıllık sınırlı listenin hemen hemen tamamının kimya ve gıda sanayiini kapsadığı görülür. Burada üzerinde önemle du-

rulması gereken iki husus vardır.

a) Listeye, A.E.T.den 1967 yılında yapılan toplam ithalâtın ancak (% 45)i dahil edilebilmektedir.

b) Diğer taraftan (22) yıllık listeye dahil edilen endüstri dalları, bazı kimya dalları dışında, yanlış seçilmiş bulunmaktadır.

Her ne kadar geçiş döneminin ilk sekiz yılı içinde listeler arasında değişiklik yapılabileceği belirtilmiş ise de (K. P. md. 12) değişiklik yapmak olanakları çok sınırlıdır ve A. E.T.den 1967 yılında yapılan ithalâtın (% 10)unu aşamaz, (22) yıllık listenin toplamı ise bu tadiller sonucu yine de yukarıda belirtilen (% 45) oranının üzerine çıkamaz. Görülüyor ki, gerek tadilât için verilen süre açısından (ilk sekiz yıl), gerek tadilât oranı olarak (% 10) konulan kısıtlama, esasen sanayi kolu seçimi büyük ölçüde yanlış yapılan (22) yıllık listeyi katı bir hale getirmektedir.

2) Ortak Gümrük Tarifesine Uyum Büyük Sakınca Getiriyor

Türkiye, Türk Gümrük Tarifelerini, (12) yıllık normal rejime giren mallar için, bu süre içinde, (22) yıllık tarifeye giren mallar için de (22) yıl içinde A.E.T. Ortak Gümrük Tarifesine (OGT) uydurmak zorundadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi, (12) yıllık listeye dahil olan sanayiler ise gerek miktar gerek mahi-

yet bakımından Türk sanayiinin temelini meydana getirmektedir. Bu durumda, OGT'ye uyumda da ağırlık (12) yıl olmaktadır.

A.E.T. nin uyguladığı OGT sanayi malları bakımından dünyanın hemen hemen en düşük gümrük tarifesi getirmektedir. Şöyle ki;

Muhtelif Ülkelerde Gümrük Tarifeleri

A.E.T. (altı ülke)

Ham madde	Yarı mamul	Mamul
% 6	% 8.1	% 7.1

A.B.D.

% 3.8	% 6.2	% 6
-------	-------	-----

JAPONYA

% 5.5	% 12	% 9.7
-------	------	-------

Görüldüğü gibi, gelişmiş sanai ülkeler içinde dahi, A.E.T. 3. Ülkelerin sanai ürünlerine en düşük gümrük tarifesi oranı uygulamaktadır. Bu oranlara Türkiye'nin (12) yıl içinde (12 yıllık esas rejim için) intibak etmesi çok zordur. Bu uyu mu başarmak üzere (12) yıl bitiminden önce yüksek oranlı devalüasyonlara gidilmesi şıkki düşünülebilse de, bu gibi devalüasyonlar da ekonomimizi köklü sarsıntılara uğratabilecektir.

3) Liberasyon Sorunu

A.E.T. çıkışlı mallara uygulanan liberasyon oranları da bazı sorunlar doğurmaktadır. Geçiş döne

minin ilk yılında, 1967'de A.E.T.den yapılan ithalâtın (% 35)i libere edilmiştir. Bu giderek 1990'da (% 80)e ulaşacaktır. 1973 uygulaması A.E.T.den yapılan libere ithalâtta şişkinlik yaratmamıştır. 1973'de A. E.T.den yapılan ithalât (% 43.2) artarken libere edilen ithalâtta artış oranı (% 31) olmuştur. Ancak, bugün Türk gümrük tarifesi yüksek olması bu hususta fren vazifesi görmüştür. İleriki yıllarda ise bir taraftan liberasyon oranı artarken, diğer taraftan da gümrük tarifesi tedrici olarak azalacak, bu durum gerek milli sanayi gerek dış ticaret açığı bakımından ciddi sorunlar ortaya çıkarabilecektir. Burada bilinmesi gereken önemli bir husus vardır; (Gümrük indirimleri) (O G. T.ye uyum), (artan liberasyon oranları) birbirileri üzerinde **hızlandırıcı** etki yapacaklardır. Bu üç faktörü birbirlerinden ayrı olarak düşünmeyiz. Bu üç faktörün bir arada uygulanmasıyla meydana gelecek uzlandırıcı etkinin bugünden kesinlikle hesaplanması zordur. Yanlış şu bir gerçektir ki, bu üç ana faktör bağlı olarak geçiş döneminde

— Bir taraftan A.E.T. ve gümrük indirimi sağlanacak,

— Diğer taraftan O.G.T. ye intibak edilecek,

— Ayrıca liberasyon oranları arttırılacaktır.

Bu gelişmelerin sonucu anor-

mal bir ithalât genişlemesi -kontrolsüz olarak- kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Yerli sanayiimiz kümülatif olarak genişleyen ithalât karşısında zorlanabilir. Bunu önlemek üzere daha önce belirttiğimiz tedbirler ile birlikte liberasyon oranlarının düşürülmesi gerekmektedir. Ayrıca, A.E.T. lehine tedrici olarak artan kotaların tanziminin zorunlu kılınması yukarıda belirttiğimiz durumu daha da uzandıracaktır. (K. P. md. 25) (1)

İmalât sanayiinin yapısını inceleyen bölümde tespit edildiği gibi, alt sanayi kollarının gelişme ve rekabet olanakları birbirinden farklıdır. Bu bakımdan, geçiş dönemi şartları işlemeye başladıktan sonra geçecek yıllar içinde -yukarıdaki üç temel faktöre bağlı olarak- sanayi dallarının «kritik noktaya» ulaşma yılları birbirinden farklı olacaktır.

- (1) Md. 25/4 «Bu Protokolün yürürlüğe girişinden 3 yıl sonra (1.1.1976) Türkiye, bu suretle tespit edilmiş bütün kontenjanları, bir yıl öncesine göre, toplam değer olarak en az (% 10) ve her madde ile ilgili kontenjanın değerinde de en az (% 5) oranında bir genişleme gerçekleştirecek şekilde arttırır. Bu değerler, iki yılda bir, önceki döneme göre aynı oranda artarak devam eder».

Örneğin, mevcut K.P. şartlarına göre her hangi bir sanayi dalı diyelim ki, 7. yılda (kritik nokta yahut yıl) dan maksat, carî geçiş dönemi şartları muvacehesinde o sanayi dalının dış rekabet karşısında zorlanmayı başladığı yıldır.

Geçiş dönemi ile ilgili K.P.deki 3 ana faktör daha esnek hale getirilerek yayıldığı takdirde ise bir taraftan milli sanayiimizin dış rekabetle zorlanma yılı daha ileriye atılmış olacak, diğer taraftan elimize bazı koruma tedbirleri geçmiş olacaktır.

4) Patent ve «Royalty» Sorunu ve Bu Konudaki Eksiklik

Katma Protokolde, Türk firmalarının ve ortak kuruluşların bir çoğunun A.E.T. firmaları ile imzalamış olduğu patent ve royalty anlaşmaları konusu hiç ele alınmamıştır. Oysa, montaj sanayi dallarında ve montaj dışındaki birçok sanayi dalında, özellikle A.E.T. piyasasına ihracatı sınırlayan anlaşmalar yapılmıştır. Bu durumda, A.E.T. sınaî ürünlerimize «sıfır» gümrük uygulasa dahi, bu firmaların büyük bir kısmı A.E.T. piyasasına ihracat yapamayacaktır.

Şu halde, yerli ve ortak firmaların imzalamış oldukları, özellikle ihracatı sınırlayıcı şartların, Türk ve A.E.T. yetkilileri tarafından bütünüyle ele alınması ve sınaî ihracatı

sınırlayıcı hükümlerin kaldırılması gerekir. Burada büyük bir zorluk ve hukuki problem ile karşılaşılması normaldir. Anlaşma imzalanan dış firmalar, müstakil firmalardır. A.E.T.nin, bu anlaşmaların tümü için aldığı kararlara firmaları uymaya zorlaması ne derece mümkündür? Bu güçlüğü rağmen, ortada görülen gerçek, ileride ihracatımızı sınırlandıracak bu tür anlaşmaların mutlaka bir çözüme bağlanmasıdır.

Sonuç :

Yukarıdaki açıklamalar bize şu durumu açıklamaktadır;

- 1) Türkiye yaygın bir sanayileşme çizgisi içinde yürümektedir.
- 2) Yapılan bazı hatalar yaygın sanayileşme biçiminde aksaklıkla -

rın ortaya çıkmasına yol açmıştır. İmalât sanayiindeki yapısal dengesizlik bunların en önemlisidir.

3) Önümüzdeki yıllar içinde de Türkiye'nin yaygın sanayileşme politikasını devam ettirmesinde yarar vardır.

4) A.E.T. Geçiş Dönemi koşullarının köklü olarak değiştirilmesi zorunludur. Aksi halde Türkiye belirli imalât sanayii alanlarında sıkışıp kalacaktır.

Değişiklik konularını;

- a) Dönemler ve listeler
 - b) Bazı alanların devamlı kurulması
 - c) O. G. T.ye uyum
 - d) Liberasyonun sınırlı tutulması
- meydana getirmektedir.



Sanayileşmenin Neresindeyiz ?

Halit Narin

Türkiye İşverenler

Konfederasyonu Başkanı

Sırama noktasına gelmiş bulunan Türk Sanayileşme hareketinin en kısa zamanda amacına ulaşabilmesi için çeşitli âclî tedbirlerin alınması zorunludur.

1. GİRİŞ :

Modern Türkiye Cumhuriyeti'nin 1923 yılında kurulmasını takiben, 1930'larda ülkemizde sanayileşme fikrini yerleştirmek ve sanayileşmeye öncülük etmek üzere

iktisâdî devlet teşekkülleri kurulmuştur.

Özellikle 1950'den sonra özel sektörün de milli sanayileşme hareketine katkısı başlamış ve günümüze kadar artarak devam etmiştir.

1961 Anayasası ile ülkemizde ekonomik gelişme plân anlayışına bağlanmıştır. Hazırlanan kalkınma plânlarında, kamu ve özel sektörün birbirini tamamladığı «karma ekonomi» prensibi kabul edilmiştir.

1963-1967 ve 1968-1972 dönemlerini kapsayan Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânlarında, sanayi kesimi ekonomik gelişmede «sürükleyici sektör» olarak seçilmiştir. Böylelikle yıllık genel ekonomik kalkınma hızı yüzde 7 olarak amaçlandığı halde, sanayi sektörünün yıllık gelişme hızı yüzde 12 seviyesinde öngörülmüştür.

1973 yılında yürürlüğe giren üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında da sanayileşmeye öncelik tanınmış, sanayileşmeyi teşvik tedbirlerinin uygulanmasına devam olunmuş ve plân döneminde Türk ekonomisinin tarımdan sanayileşmeye kaydırılması ülke olarak kabul edilmiştir.

Nitekim üçüncü Beş Yıllık Plân'ın takdiminde, 1972 yılı sonunda Türkiyede işgücünün yüzde 65'i tarımda çalıştığı halde milli gelirin yüzde 28ini sağladığı; sa-

nayide çalışan yüzde 11 işgücünün ise milli gelirin yüzde 23'ünü meydana getirdiğine işaret olunmaktadır. Bu şekilde daha verimli bir üretim alanı olduğu aşikâr bulunan sanayi sektörü için, üçüncü Beş Yıllık Plânda öngörülen 281 milyar TL. tutarındaki toplam yatırımların yarısına yakın olan bir kısmı (yüzde 45'i) tefrik edilmiş bulunmaktadır.

Diğer taraftan, yine üçüncü Beş Yıllık Plânda, yıllık ortalama büyüme hızı tarım sektörü için yüzde 3,7 olarak saptanırken, sanayi sektörünün yıllık gelişme oranı yüzde 11,2 düzeyinde amaçlanmaktadır.

2. SANAYİLEŞMEDE ULAŞILAN SEVİYE :

Sanayileşmenin bu şekilde ülkemiz ekonomik kalkınmasında en etken yol olduğu gerçeğinin kalkınma plânları ile de kabul edilmesi sonucunda, sanayi sektörü bugün geçmişe kıyasla memnuniyet verici bir kapasiteye ulaşmıştır.

Şöyle ki, Devlet Plânlama Teşkilâtınca 1974 Eylül ayında yayınlanan Ekonomik Rapora göre :

2.1 Birinci ve İkinci Beş Yıllık Plân dönemlerinde tarım sektörü büyüme hızının yüzde 3 ve yüzde 3.8 olmasına karşılık, aynı dönemlerde sanayi sektöründe yüzde 10.9

ve yüzde 9.7 oranlarında bir gerçek gelişme kaydedilmiştir.

2.2. Gayrisâfi milli hasılda tarım sektörünün payı yüzde 24.4, sanayi sektörünün payı ise yüzde 23.9 olarak hesaplanmaktadır. Bu durum ekonomimizin önümüzdeki yıllarda tarımsal yapıdan sanayi bünyesine geçeceğini kesinlikle göstermektedir.

2.3. Yakın zamanlara kadar sadece tarım ürünleri ihraç eden Türkiyede, 1973 yılı sonunda gerçekleştiren 1 milyar 317 milyon dolar tutarındaki ihracatın, 443 milyon dolarlık kısmını sanayi ürünleri teşkil etmiştir.

2.4. İstihdam alanında tarım sektöründe çalışanlar oranının 1974 yılında yüzde 63'ten yüzde 61'e düşmesi beklenmektedir. Bu oran plânlı kalkınma döneminin başlarında yüzde 70'in üzerinde bulunmakta idi.

2.5. Özel sektör tarafından yapılan yatırımlar artık sadece tüketim malları ve imalat sanayiine münhasır kalmamaktadır. Özel sektör tarafından «ara malları» için yapılan yatırımlar 1973 yılında yüzde 39 oranına ulaşmıştır. Bu oranın 1974 yılında yüzde 46 olması beklenmektedir.

Sanayi kesimindeki bütün bu gelişmeler, Türk Sanayiinin artık bir sıçrama noktasına geldiğini göstermektedir, kanaatindeyiz. An-

cak, aşağıdaki bölümde belirtilecek olumsuz etkenler ülkemizin daha süratli bir sanayileşmeyi gerçekleştirmesine engel olmuştur.

3. SANAYİLEŞMEYİ YAVAŞ - LATAN OLUMSUZ ETKENLER :

Özellikle son yıllarda Türk sanayileşme seferberliğinin karşılaştığı müşküller şu şekilde özetlenebilir :

3.1 Uzun vâdeli bir anlayış ve inancı gerektiren sanayi yatırımları için herşeyden evvel ülkemizde siyasi istikrarın mevcudiyetine ihtiyaç vardır. Oysa 1970 yılından bu yana Türkiye'de 7 Hükümet işbaşına gelmiş ve ortalama hükümet süresi 1 yıldan az olmuştur. (Demirel, I. ve II. Erim, Melen, Talu, CHP-MSP koalisyonu ve Irmak Hükümetleri).

3.2 Siyasî istikrarsızlık sebeble, ihtiyaç duyulan etkenlik, kararlılık ve devamlılık içindeki bir yatırım teşvik politikası izlenememiştir.

3.3. Petrol sorunu, stratejik hammadde stokuna gidilmesi ile başlayan dünya ekonomik bunalımı ülkemizi de etkilemiş ve ithal edilen enflasyon olayı ile karşı karşıya kalınmıştır.

3.4 Özellikle 1974 yılı başından itibaren kredi alanında bir dar boğaz meydana gelmiş, Ekim ayına kadar bu konuda herhangi bir ted-

bir alınmamış, Ekim ayı uygulamaları da yetersiz düzeyde kalmıştır.

3.5. Hükümet tarafından 1974 yılında daha ziyade politik amaçlara dayanan sun'i bir taban fiyat politikası izlenmiş, bu tutum sonucunda enflasyonist tazyik arttığı gibi bazı tarım ürünlerinin yokluğu ile ihracat güçlüklerine yol açılmıştır.

3.6. «Ücretlerin fiyatların önünde gideceği» ilân edilerek, toplu sözleşmelerde aşırı zam taleplerine yol açılmış, asgari ücret tespitinde yüzde 70 gibi bir zam yapılmasında bir sakınca görülmemiştir.

Bütün bu faktörler ve tutarsız politikalar sonucunda 1974 yılında:

— Plânlanan yatırımlar gerekli ölçüde yapılamadığından, sınıflı üretim artış hızı yüzde 13.1 den yüzde 9.5 oranına düşmüş, bu sebeple arz talep dengesi kurulamamış ve dolayısıyla fiyat istikrarı gerçekleştirilememiştir.

— 1973 yılının ilk altı ayında 5.9 milyar lira artmış olan banka kredileri 1974 yılının aynı döneminde ancak 1.6 milyar liralık bir yükselme kaydedebilmiştir.

— Ekonomik gelişmenin önemli bir göstergesi olan ve geniş bir yarı sanayii besleyen inşaat sektöründe yüzde 7.2 oranında bir gerileme meydana gelmiştir.

— Elde bekleyen 15-20 milyar

tutarındaki yatırım demeti yanında, mevcut işletmelerde de atıl kapasite sorunu ortaya çıkmıştır.

— İhracat 1973 yılı ilk sekiz ayına nazaran 1974 ilk sekiz ayında 621 milyon dolardan 882 milyon dolara yükselmiş ise de, ihraç ürünleri fiyatı yüzde 53,6 oranında arttığından aslında ihracatımızda yüzde 20 oranında fiziki bir gerileme vuku bulmuştur.

— Yatırımların yeterince gerçekleştirilememesi istihdam alanında da etkilerini göstermiş ve açık işsizlik 2 milyon kişi düzeyine çıkmıştır.

— Bütün bu olumsuz etkenlerle, ülkemizde sosyal huzur da zedelenmiş, işyerlerinde kanunsuz olaylar yeniden başlamış, grev kararına bağlanmayan toplu müzakerelere de hemen hemen kalmadığından, makûl düzeyde bir çalışma barışının kurulması güçlenmiştir.

4. SÜRATLE SANAYİLEŞME İHTYACININ GERETİRDİĞİ ACİL TEDBİRLER :

1974 yılının yukarıda çizileri ekonomik ve sosyal tablosu sıçrama noktasına gelmiş bulunan Türk Sanayileşme hareketinin en kısa zamanda amacına ulaşabilmesi için çeşitli acil tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Ülkemizin ekonomik kalkınması kadar sosyal huzur ve çalışma barışını da sağla-

yacak bu tedbirlere aşağıda yer verilmiş bulunmaktadır.

Ekonomik Tedbirler :

4.1. Güçlü ve devamlı bir Hükümet teşkili suretile siyâsi istikrar kurulmalıdır.

4.2. Bu Hükümet tarafından, ekonomik kalkınmayı, üretim artışı ve fiyat istikrarını sağlayacak ve işsizliği önleyecek şekilde yatırımları teşvik eden bir politika devamlılık ve kararlık anlayışı içinde uygulanmalıdır.

4.3. Tasarruflar teşvik edilmelidir.

4.4 Yatırım ve işletme kredileri daha büyük fonlar gerektiren günümüz işletmeciliğini yeterince destekleyecek şekilde genişletilmelidir.

4.5. Sermaye piyasası süratle tanzim edilmelidir.

4.6. Ara malı ve tüketim malları üretimi özel sektöre bırakılmalıdır.

4.7. Yeni yatırımların göstereceği ihtiyacı karşılayan gerçekçi bir enerji politikası izlenmelidir.

4.8. Sanayi ham maddeleri zamanında, yeterli ve ucuz olarak sağlanmalıdır.

4.9 İhracat teşvik edilmelidir. Bu amaçla :

— İhracatta vergi iadesi oranları yükseltilmelidir.

— İhracat vergi iadesi der-

hal ve nakten yapılmalı, tetkik süresi için banka teminat mektubu kabul edilmelidir.

— Dünya piyasasını günü gününe izleyen bir enformasyon ünitesi kurulmalıdır.

4.10. Taban fiyat politikası sun'i pahalılık yaratan ve dünya fiyatlarını aşan halihazır uygulamadan kurtarılmalı ve gerektiğinde taban fiyat politikasından sarfi-nazar edilebilmelidir.

4.11. Gıda maddeleri üretimine, özel bir önem verilerek, eksikliği duyulan gıda maddeleri ithal edilmeli veya ihracına müsaade edilmemelidir. Türkiye'de esasen gıda giderleri aile tüketiminde ortalama yüzde 42 oranına erişmektedir. Gıda giderlerinin daha da artması, diğer sanayi branşlarının gerilemesine yol açabilecektir.

4.12. Ulaştırma, haberleşme, su, yol ve kanalizasyon tesisleri tamamlanmış organize sanayi bölgelerinin kurulması tamamlanmalıdır.

Özellikle :

— Yeterli bir telekominikasyon sistemi geliştirilerek, serbest telsiz kullanılmasına kanunen izin verilmeli

— Şehir merkezleri ile organize sanayi bölgeleri arasında serbest hava ulaşımına imkân hazırlanmalıdır.

4.13 Yatırım, işletmecilik ve ihracatta karşılaşılan idari formaliteler azaltılmalı ve idarenin sorumluk ve yetkileri kesinlikle belirtilmelidir.

4.14 Meslekî eğitim sistemi yeterli düzeye ulaştırılarak sanayileşmenin gerektirdiği kalifiye eleman ihtiyacı nitelik ve nicelik yönünden karşılanmalıdır.

4.15. Nüfus plânlaması faaliyetlerine yoğunluk verilmelidir.

Çalışma Hayatına İlişkin Tedbirler :

Türk sanayi âleminin sosyal huzur ve çalışma barışı içinde ve gerekli güven ortamında tam kapasite ile randıman alabilmesi ve müteşebbislerin tereddüt duymadan yeni yatırımlara girişebilmesi için, çalışma mevzuatının da sanayileşme çabasına paralel hale getirilmesi zorunluluğu duyulmaktadır. Bu alandaki tedbirlerin şu şekilde özetlenmesi mümkündür :

4.16.274 ve 275 sayılı kanunlar birlikte ele alınarak aksaklıkları giderilmeli ve bu yapılırken :

— Tek sendikaya üyelik sistemi getirilmeli

— Sendika üyelik aidatının kanunen işverence kesilmesi (Check-off) uygulamasına son verilmeli.

— Toplu iş sözleşmeleri için «tek sözleşme» prensibi benimsenmelidir.

4.17. İş hayatındaki kanun dışı olayların önlenmesinde Hükümetçe kesin bir tutum izlenmelidir.

4.18. «Kıdem Tazminatı» gibi politik amaçlı olduğu kadar ekonominin gücünü de aşan sosyal mevzuat değişikliklerinden kaçınılmalıdır.

Sayılan ekonomik ve sosyal tedbirlerin siyasi istikrar ve güven ortamı içinde peyder pey yürürlüğe konulması halinde, sanayileşme seferberliğinin başarılı sonuçlara kısa sürede ulaşacağı ve Türkiye'nin Ortak Pazar'a sağlam bir ekonomik bünye ile tam üye olabileceği inancını taşımaktayız.

AET'yi TANIYOR MUSUNUZ ?

TÜRKİYE AET ORTAKLIK ANLAŞMASI

✱ Türkiye, Topluluğun sağladığı imkanlardan yararlanabilmek için Ortak Pazar'a tam üye olma yolundadır.

Bu amaçla Topluluk'la, 13 eylül 1963'te imzalanmış ve 1 aralık 1964'de yürürlüğe girmiş olan bir Ortaklık Anlaşması tesis edilmiştir (Ankara Anlaşması).

✱ Anlaşmanın amacı (Ankara Anlaşması, Md. 2) : «Türkiye ekonomisinin hızlandırılmış kalkınmasını ve Türk halkının çalıştırılma seviyesinin ve yaşama şartlarının yükseltilmesini sağlamaklar arasındaki ticarî ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi teşvik etmektir».

✱ Ortaklık Süresi :

- 1 — Hazırlık Dönemi
- 2 — Geçiş Dönemi
- 3 — Son Dönem

olmak üzere, üçe ayrılmıştır.

Son dönemde Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na tam üyeliği gerçekleşecektir.

(Devamı Sayfa 32 de)

Asya-Dolar Piyasası*

Dündar Muratoğlu

T. C. Merkez Bankası

Teftiş Kurulu Bşk.

İngiliz kambiyoocuları, Singapurdaki faaliyet hacminin tahminen Londradakinden % 5 kadar noksan olduğu hususunda mutabık bulunmaktadır ki bu çapta bir büyüklük adı geçen piyasa bakımından oldukça ilginçtir.

Asya-dolar piyasası aslında, büyük kardeşi euro-dolar gibi «denizaşırı», yani A. Birleşik Devletlerinde yerleşik olmayanlara ait bir piyasa olup, güvenliği ve özgürlüğü Singapur Cumhuriyeti Hükümetince sağlanan bir kuruluştur. Tamamı 30 km. uzunluğunda ve 20 km. genişliğinde bir adada bulunan bu küçük devlet, 1965 de bağımsızlığa kavuştuğundan beri, M. Lee Kwan Yew'in sıkı yönetimi altında Güney-Doğu Asya ekonomisinin merkezi haline gelmeğe karar vermiştir.

Güney-Doğu Asyanın Beyrutu Singapur, daima o yöredeki kavuçuk

ve kalay gibi başlıca ham maddelerin ticaret merkezi olmuştur. Özellikle ülkedeki Çinli ve İngiliz iş adamlarının gösterdikleri faaliyet sayesinde söz konusu devlet, halkın adeden az (3 milyona yakın) ve kavruk olmaları gibi engellere rağmen süratle Asyanın en bolluk içinde bir bölgesi haline gelmiştir.

Malezyanın «iç bölgesi ile» bağlantının kesilmesine rağmen ilerlemesini devam ettirmek için Lee Kwan Yew, 1968'e kadar tamamen Londrada yığılmış olan (burada dünyanın en önemli ham madde borsası bulunmaktadır) ham madde ticaretine bağlı mali faaliyeti «yurduna geri göndermeğe» karar vermiştir.

(*) **BANQUE Dergisin'den çeviri**

İşte böylece hükümetin, 1968 ekiminde, yerleşik olmayanlara ödenen faizlerden yapmakta bulunduğu % 40 oranındaki stopajı kaldırmağa karar vermesiyle Singapur mali piyasası meydana gelmiştir. Bu avantaj şube açmağa başlamış bulunan uluslararası büyük bankalar bakımından kesinlik arz ediyordu. Bu tedbirler 1972 de, verilen ödünçlerden alınmakta olan faizler üzerinden tahsil edilen «Kurumlar Vergisi» nin, Singapura uluslararası emisyonların yerleşmesini teşvik edici mahiyette ve % 40 ile % 1 arasında bir indirimle tâbi tutulmasıyla tamamlanmıştır. Bu suretle, halen Singapur'un bulunduğu alan, kendisini Hong-Kong'dan daha çekici bir duruma getiren, birçok mali avantajlar arz etmektedir.

1971 den beri Singapur Para Otoritesi «(Monetary Authority of Singapore)», kısaca M.A.S., bünyesinde yeniden kümeleşmiş bulunan ve aynı zamanda merkez bankası (fakat emisyon müessesesi değil) görevini ifa eden yersel yetkili para mercileri Singapura, «yabancı kambiyo simsarlarını», «iskonto-evlerini», «mali ortaklıkları» ve «emtea-piyasası simsarlarını» cezbederek piyasayı tesis etmek için büyük çaba göstermişlerdir.

Ufak çapta Londradaki iş merkezi City'yi hatırlatacak biçimde

gereçlenen piyasa, 1970 de fiilen faaliyete başlamıştır.

Bu dönem henüz Londrayı taklit etme devridir : Aynı aktörler, aynı tip muameleler ve aynı çalışma yöntemleri. Tek tük yersel mali kuruluşlar istisna edilirse, bankalar, simsarlar, hepsi İngilterelidir.

1970 de ise Amerikan, Japon bankaları, kıt'aya ait diğer bankalar üşüşmeğe başlamışlar ve piyasa, hiç değilse görünüşü itibariyle, daha uluslararası bir mahiyet almıştır. Gerçekten, teknik sahada piyasa, özellikle bir para bakımından zenginleşmiştir : Amerikan doları (o zamana kadar geleneksel olarak bütün işlemler sterlin üzerinden yapılmaktaydı).

Zaten, sadece parasal alanda, dolar hızla sterlinin önüne geçmiştir. Halen en çok muamele gören döviz dolardır (yaklaşık olarak alışverişlerin % 80 i).

Asya-dolar piyasası, şimdilik, kısa vâdeli bir piyasadır.

İlk tahvil ihracatı pek yakında yapılmıştır ve 1974 içinde bir yan piyasa doğmuş olması lâzımdır. Euro-dolar piyasasındaki gibi, ödünç alanın ve ödünç verenin kuramsal olarak A. Birleşik Devletlerinde yerleşik bulunmamaları gerekmektedir. Singapur Para Otoritesi (M.A.S.) piyasaya girmeyi çok sıkı bir biçimde düzenlemektedir; nitekim Singapurda bazı bankalar

ve simsarlar vardır ki bu piyasaya katılmak için müsaadeleri bulunmamaktadır. Bundan başka, çeşitli kuruluşlar devamlı ve çok titiz bir kontrole tâbi olmak zorundadırlar.

Londradakinden birazcık farklı durum da şudur ki piyasanın faiz hadleri süratle bir hizaya girmiş olup halen uygulamada en ufak bir fark bulmak olanaksızdır.

Shenton Way'deki gökdelenlerde, mahalli Wall Street'te cereyan eden muameleler Londradakilerin aynıdır, bununla beraber Singapura yerleşmiş olan Londra'lı tacirler, tecrübeli bir kambiyoçu için bu piyasada teknik faizin bulunmamasından ve işlemlerin daima «ilkel» ve «mantiken az tatminkâr» olmasından yakınmaktadırlar. Bu ise piyasaya, tamamen doğuya ait bir hamle ile, en çok işlenerek hazırlanmış tekniklerin kullanılmasını isteyen Singapur Para Otoritesi'nin özgür iradesi yerine, bunun tam tersi, daha da daraltıcı bir şekil vermektedir. Bu amaçla yakın geçmişte mevduat sertifikalarının kullanılmasına müsaade edilmiş olmakla beraber, bugün bunların fazla bir başarı şansı bulunmamaktadır.

Singapur Para Otoritesi yetkililerinin ve muhtelif muamelelerle meşgul olanların onayladıklarına göre, Asya-dolar piyasası hacminin, süratli bir artış kaydederek, halen 4 milyar A. Birleşik Devletleri \$'ına

varmış bulunduğu tahmin edilmektedir. Euro-dolar piyasası için olduğu gibi bu tahminin de tamamen doğrulanması olanaksızdır.

Buna karşılık daha ilginç olan -çok kararlama ve şüpheli bir şekilde- her iki piyasada cereyan eden günlük muamelelerin hacmidir.

İngiliz kambiyoçuları, Singapur'daki faaliyet hacminin tahminen Londradakinden % 5 kadar noksan olduğu hususunda mutabık bulunmaktadırlar ki bu çapta bir büyüklük adı geçen piyasa bakımından oldukça ilginçtir.

Gerçekten, şimdi Singapura yerleşmiş 55 banka ve ticaret bankası ile denizaşırı piyasada aracılık yapan dörtten fazla komisyoncu mevcuttur. Uluslararası bankaların ekseri şubelerine ait personel sayısı çok sınırlı bulunmasına rağmen bu şubelerin adeden fazlalığı söz konusu kuruluşların verimliliğini azaltmaktadır. Bundan başka, muameleler çözümlenmeden önce, suni bir iş hareketi yaratarak, fakat her müessesenin istatistik rakamları içinde ciddiyetle yer almak ve böylece iş hacminde zahiri bir inkişaf arz etmek sureti ile birçok defa «dolaşmakta» dir.

Singapura yerleşmiş bulunan yabancı bankalar adedinin çok fazla olduğu açıkça görülmektedir;

bundan dolayı 1973 de tesisine müsaade edilen denizaşırı bankaların dolar piyasasında yapabilecekleri muameleler kesinlikle sınırlandırılmıştır.

Kambiyo işlemlerinin verimliliği hususunda fazla hayale kapılmayan Amerikan eyalet bankaları, şimdi mahalli büroları sayesinde, petrolle ilgili transferlerin ve Endonezyaya yönelik Amerikan yatırımlarının bir kısmını buraya doğru çevirmeyi ümit etmektedirler. İkinci sınıf Avrupa ve Japon bankaları piyasaya akın etmektedirler, fakat halen en yaygın olanı ticaret bankalarıdır.

Nazari olarak «City» modeline benzer şekilde kurulmuş bu müesseseler, kaideten birleşmeler, satın almalar, borsaya dahil olmalar, sermaye artışları, emisyonlar v.b. işler yaparak adanın sanayileşmesini teşvik etmeğe yönelik bulunmaktadır.

Gerçekten, Singapur Borsası cılız kalmakta, sanayiler yabancı sermayelerin payları oranında gelişebilmekte ve ticaret bankaları para ve dolar piyasasındaki muamelelerini genellikle azaltmış bulunmaktadırlar.

Bağımsızlığını kazanmasını bilememiş bir ülkenin en esaslı sorunu şudur : Başlangıçta başarılar ve Malezya Federasyonu bütçesinden vergilerin kaldırılması dolayı-

sıyla hasıl olan kaba zenginlik geniş anlamda Singapur idarecilerini yitirmiştir.

Politik bağlantının kopması sonucunda ekonomik rabıta da kesilmiş ve komşu ülke Malezyada kavuçok üzerine rahatça spekülasyon yapan Çinli tacirler tedbir almadıkları takdirde, ileride aç kalmak tehlikesiyle karşılaşacaklarını anlamışlardır. Malezya hükmeüti başkentini Kuala Lumpur'a nakletmeğe karar vermiş, kavuçok piyasası Penang yenisinden kalay ticaretinin merkezi haline gelmiş ve Singapur doları ile Malezya doları arasındaki uyumsuzluk ayrılığı şiddetlendirmiştir. Bu gelişmeyi mali uzmanlar izlemektedirler ve ilk ticaret bankaları Cakarta ve Kuala Lumpur'da kurulmağa başlanmıştır.

Giderek kendini daha çok gösteren bu eğilim, özellikle ekonomik nedenler dolayısıyla, komşu memlekete intikal etmiştir. Singapurun, hâlâ Güney-Doğu Asyanın petrol ve kavuçok bakımından antreposu olarak oynamakta bulunduğu rol, şehir zenginliğe garkolduktan sonra yavaş yavaş azalmaktadır. Böylece mali faaliyet yer değiştirmeyi denemekte, fakat mahalli ham madde nin yeteri kadar bol olmaması ve şimdiki Avrupalı piyasanın kendine has özelliği dolayısıyla aynı yerde çalışmalarını sürdürmektedir.

Asya-dolar piyasasındaki faali-

yetin tahminen % 8 ini, gerçekte bu bölgeye 24 ilâ 48 saatlik bir süre için gelip yerleşen Euro-dolarlar teşkil etmektedir. Sadece geri kalan % 20 hakikaten yeni dolar muameleleridir. Bu husus yakından incelendiğinde görülmektedir ki bu % 2 yi oluşturan dolar hareketleri özellikle, zaman zaman gereğinden çok likiditeye sahip olan çevredeki ülkelerin merkez bankaları tarafından yaratılmaktadır. Oldukça karışık bu plasmanlar, benzerliklerini kaybederek son bulmakta ve yüzeysel gözlemciye bu bölgesel faaliyetin yoğunluğu hakkında azıcık suni bir izlenim vermektedir.

İstediği takdirde gerçek bir u-

luslararası piyasa yaratabilecek tek Asya ekonomisi Japonyanınkindir ve Japon bankalarının Singapur piyasasına müdahalelerinin bu bölgedeki hakiki faaliyetleriyle hiç bir ortak yanı bulunmamaktadır.

Ancak Cause Way'de işler hızlı gitmekte ve denizaşırı piyasanın her yıl % 50 geliştiği tahmin edilmektedir. Şayet bu akış hızı devam ederse, belki de 1980'e doğru gerçek bir Asya-dolar piyasası teşekkül etmiş olacaktır. Şimdilik, bütün Shenton Way gelecekte, vergileme konusunda Hong-Kong'un girişimlerinden ve Tokyo'nun alacağı kararlardan çok endişe duymaktadır.

(Baştarafı 27.sayfada)

HAZIRLIK DÖNEMİ

Hazırlık Döneminin gerekçesi Anlaşmanın taraflar arasında öngördüğü gümrük birliği ve ekonomik birleşmenin Türkiye açısından sarsıntısız gerçekleştirilmesi için Türk ekonomisine gerekli gücü kazandırmaktır. Bu amaçla, topluluk, Türkiye'den hiçbir karşı taviz talep etmeksizin Türk ekonomisine yardımcı olmaya çalışmıştır.

Hazırlık Döneminde Ortak Pazar'ın dış ticaretimizdeki payı hızla artmıştır. Türkiye, ithalat yönünden hiçbir taviz vermemiş olduğu halde artış hızlıdır. AET'ye ihracatımız da, toplam ihracatımızdan hızlı artmıştır.

Hazırlık Döneminde Topluluk Türkiye'ye, ayrıca, 175 milyon \$ kalkınma kredisi yardımında bulunmuştur. 1 Aralık 1964'te başlayan Hazırlık Dönemi uzatmalarla 10 Ocak 1973'e kadar sürmüştür.

GEÇİŞ DÖNEMİ

Geçiş Döneminde Türkiye ile Topluluk arasında giderek bir gümrük birliği kurulacaktır. Bu amaçla, ticarete mani engellerin kademe bertaraf edilmesi, bu çerçevede içinde gümrük vergileri ile miktar kısıtlamalarının kaldırılması, ayrıca üçüncü ülkelere karşı da ortak bir gümrük tarifesinin uygulanması gerekmektedir.

Fındık İhracatımız ve A.B.D.

Ahmet TUNAVELİOĞLU

Fındık İhracatçıları Birliği Genel Sekreteri

Bilindiği üzere, ABD de alınan bir kararla Türkiyeden fındık ithalatı durdurulmak istenmektedir. Son zamanlarda iki ülke arasındaki ilişkiler üzerinde alınan her karar gibi, bu karar da, kamu oyunda yankılar uyandırmıştır.

Hemen şunu belirtmek isteriz ki, yıllık ortalama 80-90 bin ton iç fındık civarında olan genel fındık ihracatımız içinde, ABD nin payı olan yıllık 2-3 bin ton, önemli bir miktar değildir.

Kaldı ki, ABD ne bu miktar fındık ihracatını gerçekleştirmek için dahi bir takım fedakârlıklara katlanılmaktadır ki, bu fedakârlıklar genel fındık ihracatımızı da olumsuz yönde etkilemektedir. Şöyle ki :

1969 yılında uygulamasına başlanılan bir program gereğince ABD

ne fındık ihracatı diğer ülkelere nazaran kentalde yani 100 kiloda 10 dolar noksan fiatla yapılmaktadır. Üstelik bu hak sadece Fiskobirliğe tanındığından, 200 ü aşkın fındık ihracatçısının ABD piyasasına girme olanağı yitirilmiştir. Çünkü, 10 dolar ucuza almak mümkün iken kimse 10 dolar yükseğine fındık istemeyecektir. Gerçek şudur ki, 10 dolar ucuza vermenin sağladığı artış, 200 firmanın piyasadan çekilmesinin yarattığı boşluğu doldurmamış ve bu ülkeye yapılan ihracat ucuz fiatlara rağmen artmamıştır. Aşağıda son 10 yılda ABD ne yapılan ihracat miktarlarını gösteren rakamlar bunu doğrulamaktadır. Belki ihracatçı firmaların da bu pazara, aynı koşullarla ihracat yapmasına olanak verilseydi, ihracatımız birkaç misli artabilirdi.

Yıllar :	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Miktar :	2.644	2.031	670	1348	1380	1265	465	1018	3871	2346
(iç fındık ton olarak)										

Ayrıca ABD ne gönderilen fındıkların ihraç süresinin Avrupa ülkelerine yapılan ihracatın ihraç süresinden fazla olması, Avrupaya yönelik fındık ihracatımızın ihraç sürelerinin, kurallara aykırı olarak uzatılması, olasılığı doğurmaktadır.

Bütün bunların ötesinde, ekonomik kurallara ve serbest ticaret koşullarına aykırı düşen bu gibi özel avantajlar, iş çevrelerinde hoşnutsuzluklar yaratmaktadır.

Yalnızca ucuz verme ile bir piyasada tutunabileceği görüşünün etkisi ile başlayan 1969 uygulaması, ABD fındık ihtiyacını bir plân dahilinde karşılamak için çalışan, ABD Fındık Üreticileri Birliğinin de ülkemiz aleyhine harekete geçmesine yol açmış ve kendi üretim hedeflerinin gerçekleşmesine olumsuz etki yapacak olan, Türkiyeden fındık ithalatını kösteklemek için ne mümkünse yapmışlardır.

Örneğin, Türkiyeden giden fındık partilerini ABD limanlarında çok titiz bakteriyolojik kontrollere

tâbi tutmuşlar ve sudan sebeplerle bu fındıkları Ülkemize geri göndererek milyonlarca lira taşıma ücreti ödememize yol açılmıştır. Ötedenberi Türkiyeden fındık ithalatını durdurmak için yetkili organlarına baskı yapan ABD Fındık Üreticileri Birliği, büyük kısmı Ülkemizden giden fındıklardan kesilen primlerle oluşan ve her iki ülkenin fındık ürünlerinin müştereken reklâm ve propagandasının yapılması amacı ile kurulan tanıtma fonunu istedikleri gibi kullanmışlar, buradan yapılan harcamalarla girişilen tanıtıcı çalışmalarda Türk fındığından söz etmekten kaçınmışlardır.

Sonuç olarak, Türkiye'den fındık alımını durdurma konusunda alınan bu karar, ABD Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmasa ve ihracatımız devam edecek olsa bile, yukarıda belirtilen hususların ışığı altında, bu ülkeye olan fındık ihracatımız yeniden gözden geçirilerek, ihracatımıza olumlu bir katkıda bulunmayan gereksiz fedakârlıklara son verilmelidir.

Türkiye'de İnşaat ve Konut

1. GENEL DURUM

İnşaat faaliyetlerinin ekonomimiz içindeki yeri ileri bir değer taşır. Özellikle ekonomik gelişmemize katkısı büyüktür. Yatırımların yarıya yakın bir bölümü inşaat faaliyetlerini belirler. Plân ve Programların öngördüğü hedeflere ve ölçüde yaklaşıldığını göstermek bakımından inşaat faaliyetleri başlıca göstergelerden birini teşkil eder.

Bilindiği gibi, inşaat faaliyetlerinin kapsamı oldukça geniştir. İnşaat kavramında yer altı yapıları ile birlikte yer üstü yapıları da anlaşılır. Yol, baraj, liman gibi alt yapı tesislerinin münhasıran konut, sağlık, eğitim, spor tesisleri, ticarî sınaî, turistik yapılar ile su ve enerji tesisleri ve tarihî değerler taşıyan yapılar bu kavramın içine girer.

1500 sayılı Belediyeler Kanununa göre yukarıda belirtilen yapılara ait bilgiler il, ilçe ve köy belediyelerinde toplanmaktadır. Yapı sahipleri inşaat ruhsatı ve yapı kullanma izni alabilmek için belediyelere büyüklükler ifade eden yararlı bilgileri vermekle yükümlüdürler. DİE Belediyelerde toplanan bilgileri Türkiye ölçüsünde düzenliyerek inşaat faaliyetleri hakkında fikir verebilecek bir düzenlemeye gitmektedir. Daha önceki yıllarda olduğu gibi, bu resmî kaynaktan yararlanarak inşaat faaliyetleri konusunda aşağıda bir değerlendirmeye yer verilmiştir.

2. İNŞAAT FAALİYETLERİ VE TÜRLERİ

İnşaat kesimindeki harcamalar 1970 ve 1971 yıllarında çok sınırlı

biçimde genişlemiştir. Buna karşılık 1972 ve 1973 yıllarında ise, aynı faaliyet kolunda önemli bir gelişme dikkati çekmektedir.

Aynı gelişmeyi yapı sayısı ve yüzölçümü olarak tesbit etmekte mümkündür. 1970 ve 1971 yıllarında inşaatı biten yapıların gerek sayısı ve gerekse yüzölçümü çok az farklılıklar göstermiştir. 1972 ve 1973 yıllarında ise, inşaatı biten yapıların sayısında olduğu gibi, yüzölçümünde de önemli bir artış gözle çarpmaktadır.

Belediyelerce verilen yeni yapıların kullanma izin belgelerine göre, yeni yapıların değeri 1970 yılında % 8,0, 1971 yılında % 10,1 oranlarından ibaret kalan yükselişler göstermiştir.

Aynı belgelere göre, değer artışları 1972 yılında % 28,4 ve 1973 yılında ise % 31,8 oranlarına varan artışlar meydana gelmiştir. Bu karşılaştırmadan anlaşıldığı üzere, son iki yılda inşaatı biten yapıların değer artışı daha önceki iki yılda görülenin çok üstünde olmuştur. Ancak mübalâğalı bir sonuca varmak için, son yılların değer artışlarında inşaat malzemeleri fiyatlarındaki ve işçilik ücretlerindeki yükselişlerin önemli bir payı bulunduğunu unutmamak gerekir. Buna rağmen,

son iki yıldaki gerçek değer artışlarının daha önceki seviyeyi aştığını kabul etmek gerekir.

DiE'nin millî gelir tahminleri içinde yer alan inşaat kesimine ait bilgiler belirtilen durumu doğrulamaktadır. İnşaat kesiminde gelişme hızı 1970 yılında % 8,3 iken 1971 yılında bu hız % 1 değer göstermiş, 1972 yılında % 7,2'ye, 1973 yılında % 8,9'a yükselmiştir.

Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde konutların nisbî payı son üç yılda düşüş kaydetmiştir. Öte yandan, diğer illerin payı aynı yıllarda önemli bir yükseliş göstermiştir. Ticarî ve sınaî yapılar ile kültürel ve sosyal yapıların toplam yapılar içindeki payı da üç büyük ilde azalış eğilimi gösterirken, diğer illerin payları yükseliş yönünde değişmeler izlemiştir.

3. KONUT

İnşaat faaliyetleri içinde konutlar geniş bir yer tutmaktadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi, bizde de konut sorunu toplumsal problemlerimizin başında gelmektedir. Bir yandan hızlı nüfus artışı ve diğer yandan endüstriyel bir toplum yaratma yolundaki çabalarımız yıldan yıla konut ihtiyaçlarına genişlik kazandırmaktadır.

Resmî rakamlardaki konut satışına ilişkin büyük artışlara rağmen geçekundu sayısındaki meydana gelen hızlı yükselişler artan ihtiyaçların gerisinde kalındığını belirtmektedir.

İkinci Beş Yıllık Plân dönemi lüks konut yapımını kısıtlamak için çeşitli tedbirler getirmiştir. Sosyal konutlar için standartlar tesbit edildiği gibi, mesken kredilerinde faiz ödeme bakımlarından çeşitli kolaylıklar sağlanmıştır. Bu tedbirlerin genel gidişi etkilediği rakamlardan anlaşılmaktadır.

İnşaat ruhsatlarına göre yapı kooperatifleri aracılığı ile yaptırılan yeni ve ilâve konutlar değer olarak 1969 yılında 431 milyon lira iken, 1973 yılında % 67,3 oranındaki artışla 722 milyon liraya yükselmiştir.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun konut yönetmeliğinde değişikliklerle yurt dışında ve yurt içinde çalışan işçilere daha müsait şartlarla konut kredisi açılması sağlanmıştır. Öte yandan, diğer bir güvenlik kuruluşu olan Bağ-Kur'un konut yönetmeliği de yürürlüğe girmiş ve böylece kendi nam ve hesabına çalışanların konut sahibi olabilmelerine yol açmıştır. Bu gelişmeler sosyal konutlardaki gelişmelerin önümüzdeki

yıllarda daha kuvvetli bir eğilim göstereceğini ortaya koymaktadır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı toplam konut ihtiyacını şehirlerde 1.220 bin, kırsal bölgelerde 943 bin olarak tesbit etmiştir. Bu ihtiyacın karşılanması için 1968 - 1973 döneminde 44 milyar liraya ulaşan bir yatırım öngörülmüştür. Bunun 2.2 milyar liralık kısmı kamu kesimi tarafından, 41,8 milyar liralık kısmı ise özel kesim tarafından karşılanacaktır. Görülüyor ki konut ihtiyacının karşılanmasında özel sektöre bir ağırlık verilmiş bulunmaktadır.

Gerçekleşme tahminlerine göre, konut ihtiyacının 1970 yılında % 84,2'si, 1971 yılında % 77,3'ü ve 1972 yılında % 80,7'si karşılanabilmektedir. 1973 yılında konut ihtiyacının 213.000 olmasına karşılık, üretimin 180.000 dolayında olduğu ve buna nazaran ihtiyacın % 84,5'inin karşılanabileceği tahmin edilmektedir.

4. KONUT YATIRIMLARI

Konut yatırımları sürekli olarak program hedeflerinin üstünde gerçekleşmiştir. Bunda m² maliyeti 435 lira iken, 1973 yılında 600 liraya yükselmiştir.

Konut yatırımlar için gerek

programlarda öngörülen miktarlar ve gerekse gerçekleşme durumları özel sektör payının % 88'in altına hiç düşmediği ve son iki yılda % 95 dolayında kaldığını ortaya koymaktadır. Buna rağmen konut açığı tesbit edildiğine ve ihtiyaçların karşılanmasında özel sektörün payı büyük olduğuna göre, önümüzdeki yıllarda konut açığının kapatılması bakımından özel sektörün rolü önem ve ağırlık taşımaktadır.

5. DİĞER İNŞAAT TÜRLERİ

Konut dışında kalan inşaat türleri içinde önde hatıra gelenler ticarî,, sınaî yapılar ile sıhhi, sosyal ve kültürel yapılardır. Belediyelerce verilen yapı kullanma izin belgelerine göre, bu yapıların sayı, yüzölçümü ve değer durumları 1968 - 1973 dönemi itibariyle aşağıda gösterilmiştir.

Konut dışı dışı yatırımlarda dikkati çeken önemli bir nokta yıldan yıla değerlerde sık sık dalgalanmalara rastlanılmış olmasıdır. Bunun başlıca nedeni yatırımların

uzun süreli projelere genellikle dayandırılmış olmasıdır. Projelerin başlayış ve bitiş tarihleri arasında uzun bir zaman süresi bulunduğundan, bazı yıllarda sonuçlanan projeler büyük değerler olarak ve bazı yıllarda ise, küçük değerler olarak kullanma belgelerine geçmektedir. Bu bakımdan birbirini izleyen iki yılda yapılan karşılaştırmalar yanıltıcı olabilmektedir.

1968 - 1973 döneminin başlangıç ve bitiş yılları alınır, değer olarak ticarî yapılarda % 131,4; sınaî yapılarda % 268,1; sıhhi, sosyal ve kültürel yapılarda ise % 77,8 oranlarında yükselişler olduğu görülmektedir. Bu dönemde değer olarak toplam inşaat içinde sınaî yapıların payı % 12,8'den % 10,3'e, sıhhi, sosyal ve kültürel yapıların payı % 3,1'den % 1,9'a düşerken; sınaî yapıların payı % 4,5'den % 5,7'ye yükselmiştir. Bu gelişme bir ölçüde belirtilen dönemde sanayi yatırımlarının genişleme yönünde bir değişim içinde olduğunu yansıtmaktadır.

**Dergimizi
Yaşatmak için
Lütfen
Yazı Gönderiniz
ev
ilân Teminine
Çalışınız.**

İKTİSAT
DERGİSİ

**Sevgili
iktisatçılar...**

**Dergiye ilân
veriniz,**

*

**Dergiye ilân
bulunuz,**

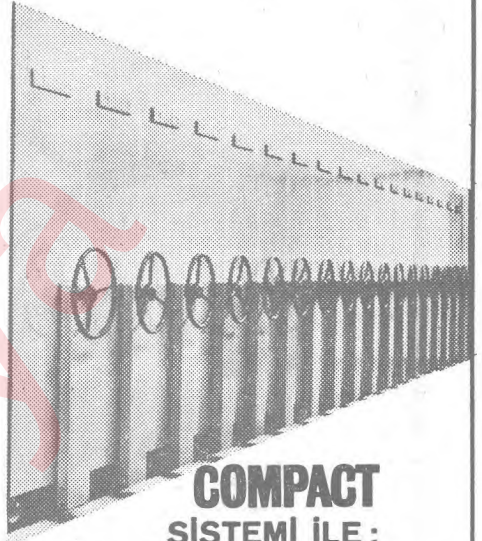
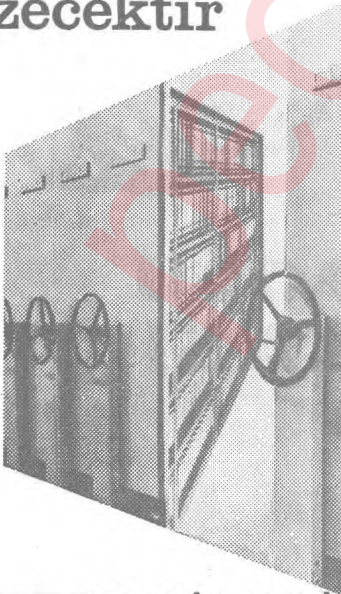
*

**Zira du eser
sizinbir ..!**



Uzmanınız diyor ki:

dosyalama
arşivleme
depolama
işlerinizdeki
müshküllerinizi
COMPACT
sistemi
çözecektir



**COMPACT
SİSTEMİ İLE :**

- Dosyalama - Arşivleme - Depolama işlerinizi daha muntazam ve emniyetli hale getirecek
- Büyük yer tasarrufu sağlayacak
- Gittikçe artan mali külfetlerden kurtaracaktır.

COMPACT SİSTEMİ Raylar üzerinde hareketli olup çok dar mesafelerde çalışma imkânı sağlar.

**COMPACT SİSTEMİ HAKKINDA
GENİŞ AÇIKLAYICI BİLGİ İÇİN:**
MASİS ÇELİK EŞYA SANAYİİ A.Ş.
hizmetinizdedir.



MASİS ÇELİK EŞYA SANAYİİ A.Ş.

İst. Merkez : Tel. : 45 22 45 Mağaza Tel. : 47 79 44
Ankara Yetkili Bayii : Cevdet Özden Tel. : 12 38 38
Adana Yetkili Bayii : SU - TE Yapı ve Dekorasyon Merkezi Tel. : 15741
Samsun Yetkili Bayii : Akar Kırtasiye Tel. : 2232



**ANADOLU
BANKASI**



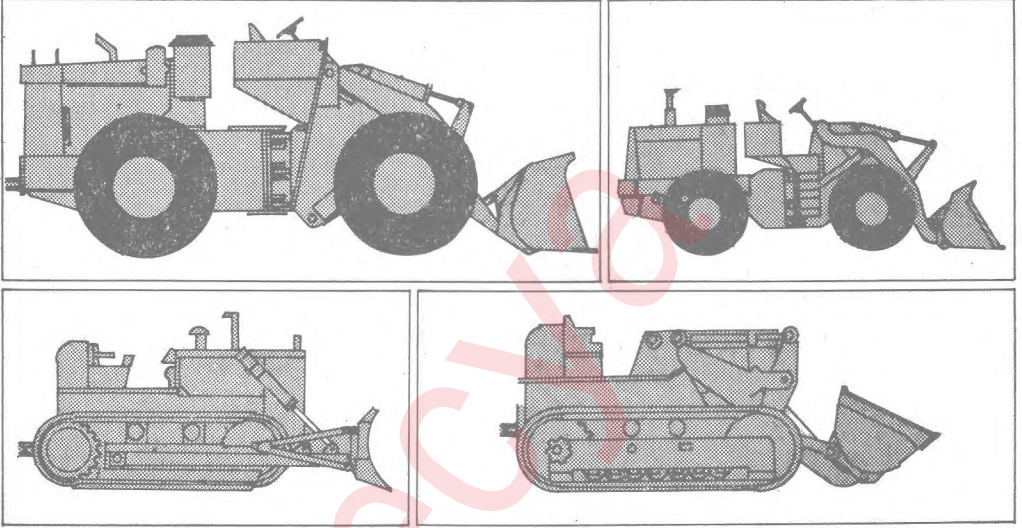
• pazarlama ve piyasa araştırmaları
• gazete • televizyon • radyo reklamları
• matbaacılık • fuarcılık • grafik •

• cağaloglu yokuşu 39 kat 5 istanbul

272606 • 266524

İş makinaları alanında
dünya çapında ve haklı bir şöhretin sahibi

International



50 yıldır sürdürülen mühendislik çalışmalarının
ve teknik tecrübenin sonucu

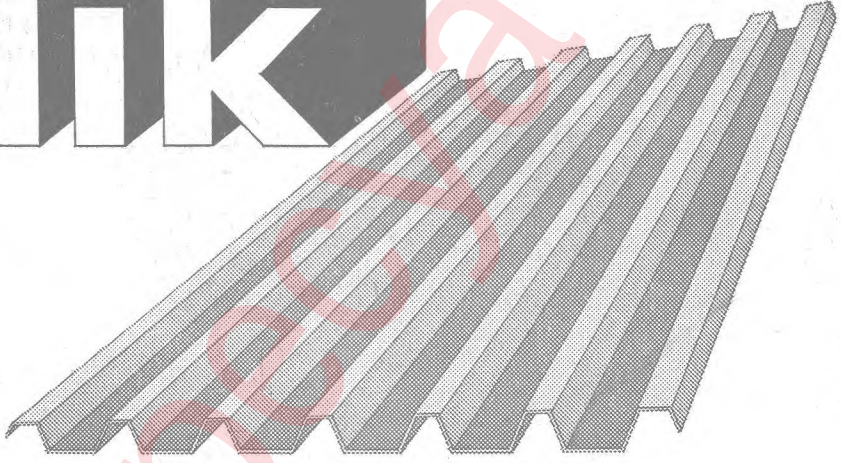
İş makinaları

- Güçlü
- Üstün kaliteli
- İşin özelliğine uygun her boyda paletli
ve lastik tekerlekli



Türkiye Genel Distribütörü
MOTORLU ARAÇLAR TİCARET A.Ş.
Büyükdere cad 4, Levent Durak Karşısı İstanbul
Tel: 64 49 91 - 64 49 92

Yeni lik



elmas reklam

trapezoidal

**ALÜMİNYUM
ÇATI
CEPHE ve
TAVAN KAPLAMA
ELEMANI**

- Daha geniş aşık aralığı
- Daha az demir kullanımı
- Daha az işçilik
- Daha kolay ve süratli montaj

DETAYLI BİLGİ İÇİN TEKNİK ELEMANLARIMIZ HİZMETİNİZDEDİR

Merkez: Büyükdere caddesi No:48 kat 5 İSTANBUL Tel: 40 25 92 46 65 63 47 97 61

İzmir irtibat bürosu: Cumhuriyet bulvarı 1380 sok. 4B/8 İZMİR Tel: 26 068

Ankara irtibat bürosu: Emek İş hanı kat 14 No:9 Kızılay ANKARA Tel: 12 83 89

Fabrika: Gebze Dilovası Tel: 486, 487

NASAS
ALÜMİNYUM SAN. ve TİC. A.Ş.

“ev”limisiniz ?

Güzel dekore edilmiş, sizi mesut eden, sıcak bir eve mi sahipsiniz ?
O halde, evinizi kışın karından, ilkbaharın rüzgârından, yazın güneşinden, sonbaharın yağmurundan, koruyunuz.
Bu koruma işini CBS Akrolit Dış Cephe Kaplama Boyası en mükemmel şekilde yerine getirecektir. CBS Akrolit Saf Akrilik Dış Cephe Kaplama Boyası evinizin dış cephesini bir zırh gibi sarıp dış tesirlerden korur.

Üstelik birbirinden cana yakın renkleriyle evinizin dış görünüşüne göz alıcı bir güzellik getirir.
CBS dev Alman Kimya kompleksi BASF (Badische Anilin und Soda Fabrik A.G.)'ın özel formülleriyle Türkiye'de CBS Boya-Kimya fabrikalarında imal olunmaktadır.

Evinizi CBS Akrolit sarsın.

Eviniz, kara, yağmura, güneşe, rüzgâra karşı yıllarca korunsun.



cbs Akrolit®
dış cephe kaplama boyası

CBS BOYA-KİMYA SANAYİİ ve TİCARETİ A.Ş.
Karaköy Kardeşim Sok. 44/3 İstanbul Tel: 49 67 10

ARSLAN

tek

veya

BLOK

•yapı

• ateş tuğlası

ateş harçları

izolasyon tuğlası

EYÜP — İSTANBUL

Feb. 23 22 10

Mz. 44 30 40

st

probleminiz
boru veya boruprofil ise

BORUSAN

bol esidi , üstün kalitesi
ve teknik servisi ile
hizmetinizde



BORUSAN

BORU SANAYİİ ANONİM ŞİRKETİ

İSTANBUL

1958

Merkez : Meclisi Mebusan Cad.No:325 Kat:1 Salıpazarı -İstanbul Tel:44 74 80 (5Hat)

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR



ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALISTIRINIZ

T.C. ZİRAAT BANKASI